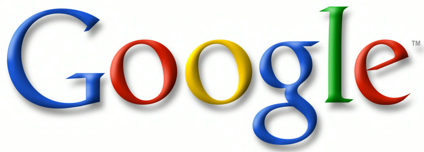




NÄYTELMÄKIRJASTO № 23

KANKURIT

5:si NÄYTÖKSINEN NÄYTELMÄ
1840 LUVULTA

KIRJOITTANUT

GERHARD HAUPTMANN

SUOMENTANUT

KAARLE HALME



KUSTANTAJA
YRJÖ WEILIN, HELSINKI

KANKURIT

5:si NÄYTÖKSINEN NÄYTELMÄ 1840 LUVULTA

KIRJOITTANUT

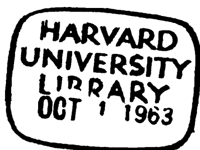
GERHARD HAUPTMANN

SUOMENTANUT

KAARLE HALME



KUSTANTAJA
YRJÖ WEILIN, HELSINKI



HELSINGISSÄ 1906
HELSINGIN UUSI KIRJAPAINO-OSAKEYHTIÖ

ENSIMÄINEN NÄYTÖS.

HENKILÖT:

DREISZIGER, tehtailija.
NEUMANN, rahastonhoitaja.
PFEIFER, toimitsija.
KONTTOORIPOIKA.

BÄCKER
BAUMERT
REIMANN
HEIBER
VAIMO
POIKA
} Kankureita.

Mies- ja naiskankureita.

Avara, harmaa huone Dreiszigerin talossa Peterswaldaussa. Paikka, jonne kankurit jättävät valmiita töitänsä. Vasemmalla verhoton akkuna, perällä lasiovi, oikealla samallainen ovi, josta kankurit, vaimot ja lapset taukoamatta tulevat ja menevät. Kaikilla seinillä on kangashyllyjä. Oikealla seinustalla on penkki, jolle kankurit ovat panneet töitänsä. Järjestyksessä astuvat he esiin töitänsä tarkastuttamaan, jota työtä hoitaa toimitsija Pfeifer, seisten suuren pöydän takana. Tarkastuksessa käyttää hän sirkkeliä ja suurennuslasia. Tarkastuksen tapahduttua asettaa kankuri kankaansa vaa'alle, jolla konttooripoika sen punnitsee, heittäen sitten kankaan hyllylle. Pfeifer huutaa kuuluvasti joka kerta rahastonhoitaja Neumannille, joka istuu pienen pöydän ääressä, miten iso työpalkka on maksettava.

On kuuma päivä toukokuun lopulla. Kello osoittaa kahtatoista. Suurin osa odottavista kankureista näyttää ihmisiltä, jotka ovat saapuneet tuomioistuimen eteen, odottaen tuskallisessa tunnelmassa päätöstä elämästä ja kuolemasta. Kaikilla on samallainen, kerjäläismäinen, masennettu ja nöyrä käytös. He ovat, alituista nöyryytystä kärsien, tulleet tietoisiksi siitä, että he korkeintaan voivat olla siedettäviä. Sentähden tekeytyvät he niin pieniksi kuin suinkin. Tämän lisäksi ilmenee heidän kasvoillaan toivottomuuden ja kalvavan mietiskelyn

leima. Miehillä on ylipäänsä kääpiömäinen vartalo ja sisäänpainunut rinta. He ovat ryiskeleviä, kurjia rujoja. Väri heidän kasvoillaan on likaisen harmaa ja heidän säärensä ovat koukistuneet alituisesta kangastuolissa istumisesta. Vaimot ovat kuihtuneita, kuivettuneita ja väsyneitä olioita, puettuina mitä kurjimpiin risoihin. Miehillä on sentään edes paikattuja riekaleita, ja kurjuudestaan huolimatta on heissä jonkun verran säälittävää arvokkuutta. Muutamat nuoret tytöt ovat jonkun verran viehättäviäkin. Sen vaikuttaa heidän kaunis kalpeutensa, vartalon sirot muodot ja suuret, avonaiset, kaihomieliset silmät.

NEUMANN

(laskee rahoja).

Siitä tulee kuusitoista hopeagrosseria ja kaksi pfenningiä.

VAIMO

(30 vuotias ja kovin kuihtunut, ottaa rahat vapisevin käsin).

Kiitoksia vaan!

NEUMANN

(huomaa, että nainen jää paikalleen).

Noo? — Eikö ole oikein?

VAIMO

(liikutuksella, rukoilevasti).

Parisen pfenningin etumaksun minä niin haineesti tarttisin.

NEUMANN

Ja minä tarvitsisin pari sataa taaleria. Jos tarpeet saisivat määrätä, niin — *(maksaa jo erälle toiselle kankurille. Lyhyesti).* Etumaksuista päättää herra Dreisziger itse.

VAIMO

Voisinko sitte saada puhutella herra Dreiszigeriä itteä?

PFEIFER

(Entisen kankurin tunnusmerkit ovat hänessä jäljellä, vaikka hän nyt on hyvinvoipa ja huolella puettu. Nuuskaa paljon. Huutaa ärtyisesti).

Olispa, jukoliste, herra Deiszigerillä sitte paljo tekemistä, jos hän itte sekaantuisi kaikellaisiin jonnin joutaviin. Sitävartenhan me olemme täällä. *(tarkastelee suurennuslasilla).* Jukoliste! Täällä käy viuka. *(kiertää paksun huivin kaulaansa).* Sulkekaa ovi, kun tulette sisään!

KONTTOORIPOIKA
(kuuluvasti Pfeiferille).

Sama jos seinille puhuis!

PFEIFER

Auttais yhtä hyvin. — *(Muuan kankuri asettaa kudoksensa vaa'alle).* Jos te edes kelpaisitte johonki! Solmuja ihan täynnä! Minä en voi kattella tommosta hutiloimista!

BÄCKER

(harvinaisen voimakasrakenteinen kankuri, jonka esiintyminen on vapaata, melkein röyhkeätä, on tullut sisään. Hänet huomattuaan, katsovat Pfeifer, Neumann ja konttooripoika merkitsevästi toisiinsa).

Lempo soikoon! Tässä sitä taas saa hikoilla kuin paistinuunissa.

REIMANN

(puolitääneen).

Niinpä niin! Sadetta kaipaisi tämä helle.

BAUMERT

(tunkeutuu tungoksessa sisään ja nilkuttaa penkin luo, jolle asettaa kudoksensa, sekä istuu itse Bäckerin viereen, pyyhkii hikeä.)

Onpa tuota jo vähän levon tarpeessa.

BÄCKER

Lepo on totisesti parempi kuin lantit.

BAUMERT

Kyllähän se lanttikin tekee hyvää. Päivää muuten, Bäcker!

BÄCKER

Hyvää päivää, setä! Tässä sitä taas saa odotella noljailla tavallisuuden mukaan.

BAUMERT

Siitä he viis veisaavat. Kankuri odottakoon vaikka koko päivän. Kuinka vaan kulloinkin.

PFEIFER

Tukkikaa suunne siellä! Eihän täällä kuule edes omaa ääntänsä. *(Reimann jättää kangaspakkansa Pfeiferille).*

BÄCKER
(hiljaa).

Kylläpä hän tänään taas on hyvällä päällä.

PFEIFER
(Reimannille).

Enkö minä ole sanonu, että kudos on paremmaksi harjattava! Tällaista huolimattomuutta! Täällähän on langanpäitä, oljenkorsia ja vaikka minkälaista rojua.

REIMANN

Minä tarttisin uudet atunat.

KONTTOORIPOIKA

Se ei o' täyspainoinenkaan.

PFEIFER

Kauniita kankureita nykyään! Hukkaan menee kaikki loimet. Sus siunatkoon! Toista oli mun aikanani. Tuollaisesta olsin saanu mestariltani kelpo selkäsaunan. Silloin oli toisella tavalla kutomateollisuuden laita. Silloin täytyi jokaisen taitaa tehtävänsä. Ny' käy kaikki jalkojansa myöten. — Reimannille kymmenen hopeagrossenia.

REIMANN

Sitenhän vähennetään kokonainen naula.

PFEIFER

Ei o' aikaa! Selvitetty! — Paljoko siellä on?

HEIBER

(antaa kankaansa. Puoli ääneen, kiihkeästi).

Antakaa anteeksi, herra Pfeifer! Minä pyytäisin niin kovin nöyrästi, että te olsitte niin hyväntahtonen, että vapauttasitte mun suorittamasta entistä etusaantiani tällä kertaa.

PFEIFER

(mittaa ja tarkastelee. Ivallisesti).

Tietysti! Tämä näyttää kauniilta! Puolet kudoksesta näkyy jääneen kangaspuihin.

HEIBER

(jatkaa).

Minä niin mielelläni maksasin sen ensi viikolla. Tällä viikolla piti mun olla kaksi kokonaista päivää päivätöitä tekemässä. Muija vielä lisäksi makaa sairaana ja —

PFEIFER

(heittää kankaan vaa'alle).

Taaskin vain paljasta hutiloimista! *(tarkastelee uutta kangasta).* Senkin kopelokoura! Paikoin leveätä, paikoin kapeata, paikoin taas on loimi ollu liian kireellä ja epätasaisesti kaiteeseen pantuna. Ei tarpeeksi montaa lointa tuumalla. Mihin jäännökset

o' joutuneet? Onko tämä ny' laitaa? Onko, sanon minä?

HEIBER

(seisoo nöyränä ja avuttomana, sekä alkaa itkeä).

VAIMO

(on katsellut jäykillä silmillä ympärilleen, ikäänkuin apua etsien, kääntyy rukoilevana rahastonhoitajaan).

Kohta minä en saata enää — mulla ei o' enää mitään neuvoa, jollette tahdo olla niin hyvä, että annatte mulle hiukan etumaksua — Sus siunatkoon, Sus siunatkoon!

PFEIFER

(kirkuu.)

Hiiteen ulvomasta! Jätä sinä Jesus rauhaan! Tavallisesti ei ollenkaan olla Jesuksen tarpeessa. Parempi jos hoitaisit miestäsi, ettei hän alituiseen saisi kapakassa istuskella. — Me emme voi antaa mitään etumaksua. Meidän täytyy tehdä tili rahoista. Ne eivät ole meidän omiamme. — Ken vain ahkeroitsee ja osaa tehtävänsä, sekä tekee sen Herran pelossa, hän ei, jukoliste, tartte mitään etumaksua. Sanottu ja päätetty!

NEUMANN

Vaikka Bielaun kankurit saisivat nelinkertaisen palkan, niin tuhlaisivat he kuitenkin kaikki; ja sentään velkaantuisivat.

VAIMO

(lujaa ja ikäänkuin vedoten läsnäolevien oikeuden tuntoon).

Minä en o' laiska, mutta minä en tätä enää kestä. Jo kahdesti on mulla ollu verensyöksy. Eikä miehenikään laita o' sen parempi. Myötäänsä sekin sairastelee. Eikä sairaudestaan kukaan väkipakolla loppua saa . . . mutta työtä sentään yritämme ihan hengen edestä. Minä en o' silmääni uneen ummistanu useaan viikkoon — mutta tulishan tästä taas hyvä, jos vain saisin heikkouden ruumiistani karkkoomaan. — Ajatelkaa edes vähä meidän tilaamme! *(pyytää itsepintaisesti, mielistelevästi).* Olkaa ny' kilttiä ja antakaa mulle pari grossenia tämä kerta!

PFEIFER

(häiriytymättä).

Fiedlerille yksitoista hopeagrossenia.

VAIMO

Pari pahaista grossenia vain, että saisimme hiukan leipää. Me emme saa enää velaksi — ja kun on sellainen iso lapsiliuta — — —

REIMANN

(ei ole koskenut rahoihin, jotka rahastonhoitaja on hänelle laskenut).

Mutta me olemme aina saanu kakstoista ja puoli grossenia kudoksesta.

PFEIFER

(huutaa hänelle).

Ellei se sovi Reimannille, niin sopii vain sanoa. Kankureita kyllä löytyy — vieläpä parempiakin, kuin Reimann. Täydestä painosta maksetaan myöskin täysi palkka.

REIMANN

Minunko kankaani ei olsi täyspainoinen — sitä —

PFEIFER

Jos vain tuodaan virheetön kudos, niin ei tilityskään o' virheellinen.

REIMANN

Minun kudoksessani ei voi olla moitteen sijaa — se on vallan mahdotonta.

PFEIFER

(tarkastaessaan uutta kangasta)

Aina puhtaan leivän syön,
Jos vain puhtaan teen ma työn.

HEIBER

(on Pfeiferin läheisyydessä vaaninut sopivaa tilaisuutta. On naureskellut Pfeiferin jutuille. Puhuttelee Pfeifferiä entiseen tapaansa).

Minä pyytäisin kaikkein nöyrimmästi, eikö herra Pfeifer tahtoisi olla niin hyvä ja armollinen, ettei tällä kertaa pidättäisi mun viiden grossenin etusaantiani. Meidän muija ei o' ollu jalkeilla sitte pääsiäisen. Hän ei voi minkään näköistä työtä tehdä — joten mun täytyy erittäin palkata huittajatyttö. Sentähden minä —

PFEIFER

(nuuskaa).

Heiber ei o' tässä yksin asioimassa. Toisetkin tahtovat tilinsä.

REIMANN

Semmosta oli loimi, kun sain sen. Semmosena myöskin tuoliin pantu ja alasotettu. E' minä voi parempaa lankaa kuin mitä mulle annetaan, takaisin tuoda.

PFEIFER

Ellei Reimannille sovellu, niin sopii jättää loimen ottamatta. Työnpyytäjiä juoksee meillä päivät päästään.

NEUMANN

(Reimannille).

Eikö raha kelpaa?

REIMANN

Minä en mitenkään voi tyytyä siihen.

NEUMANN

(välittämättä Reimannista).

Heiberille kymmenen hopeagrossenia. Pidätetään viiden grossenin etumaksu. Jäännös viisi grossenia.

HEIBER

(menee esille, katselee rahoja ja pudistelee päätänsä aivan kuin ei ymmärtäisi miten menetellä. Noukkii sitten pitkäveteisesti ja huolellisesti rahat kouraansa).

Muija raukkaani! *(huokaa)* Hoh, hoh, jaa!

BAUMERT

(Heiberille).

Niinpä niin, Frans! Huokailla tässä saa kyllä tarpeekseen.

HEIBER

(puhuu vaikeudella).

Sitte vielä tytärpoloinen makaa sairaana. Mun piti viedä vähän rohtoja sille. Kurjuuden kituunista lie, mitäs muuta.

BAUMERT

Jokaisella on kärsimyksensä. Kun kerran köyhyyteen on joutunu, niin joutuu myös onnettomuudesta onnettomuuteen. Eikä siihen löydy apua, eikä loppua.

HEIBER

Mitä sulla on tuossa käärössä?

BAUMERT

Kun olimme aivan ilman ruokaa, niin täytyi antaa tappaa pieni koira parkamme. Paljon siinäkään ei ole syötävää — olihan sekin raukka jo melkein kuoliaaksi nälkiintyny. Se oli herttainen pikku koiru. Itte en sitä voinu tappaa. Siihen mulla ei ollu sydäntä.

PFEIFER

(on tarkastanut Bäckerin kankaan, huutaa).

Bäcker, kakstoista ja puoli grossenia.

BÄCKER

Se on kurja almu, vaan ei mikään palkka.

PFEIFER

Se kun on saanu asiansa toimitetuksi, voi lähteä. Täällä tuskin voi liikkua.

BÄCKER

(toisille, hillitsemättä ääntään).

Se on kurja juomaraha, eikä mitään muuta! Varhaisesta aamusta saa tässä istua ja polkea myöhäiseen yöhön asti. Kun sitte tällä tavalla on hikoillu ja pohtinu kangastuolissa kahdeksantoista päivää, jotta iltasilla on ollu miestä märkä, kuin uitettu koira, sekä tomusta ja kuumuudesta tukehtumaisillaan, niin silloin on voinu kokoon uhertaa kakstoista tuollaista lanttia.

PFEIFER

Pitäkää suu kiinni täällä!

BÄCKER

Kyllä kestää ennenkuin minä opin tukkimaan suuni sinun edessäs.

PFEIFER

(huudahtaa kiukustuneena).

Senpä tahtoisin nähdä! *(menee peräovesta huutamaan konttooriin).* Herra Dreiszliger, herra Dreiszliger, tahtoisitteko tehdä hyvin ja tulla silmänräpäykseksi —

DREISZIGER

(tulee. Neljänkymmenen vuotias, lihavahko ja ahdashenkinen. Ankaran näköinen)

Mitä — mistä on kysymys, Pfeifer?

PFEIFER
(kantelevasti).

Bäcker ei tahdo sulkea suutaan, kun käsketään.

DREISZIGER
(tarkastelee ylpeänä ja pidätetyllä kiukulla Bäckeriä)

Vai niin — Bäcker! — *(Pfeifferille)* Onko se tuo tuossa? *(Virkailijat myöntävät).*

BÄCKER
(julkeasti).

Niinpä niin — herra Dreisziger! *(osoittaa itseään).* Tässä on tuo — *(osoittaa Dreiszigeriä)* ja tuossa on tuo!

DREISZIGER
(raivossa).

Kuinka uskallat, mies!

PFEIFER

Hän tanssii jäällä siksi kunnes putoo railoon.

BÄCKER
(karkeasti).

Tuki paikalla roskainen suusi, verenimijä! Äitisi on mahtanu olla luudalla ratsastava noita, koska on synnättäny sinunlaisesi perkeleen.

DREISZIGER
(silmittömässä raivossa. Karjuu).

Suusi kiinni! Paikalla suusi kiinni, tai muuten . . . *(astuu vavisten lähemmäksi Bäckeriä).*

BÄCKER
(päättäväisenä).

Minä en o' kuuro. Kyllä kuulen vähemmänkin.

DREISZIGER
(pakoittaa itsensä näennäiseen levollisuuteen):

Eikö tuo mies myöskin ollut mukana?

PFEIFER

Hän on bielaulainen. Ne ovat mukana kaikkialla, missä roistomaisuuksia harjoitetaan.

DREISZIGER
(vapisevana).

Niinpä sanon minä teille: jos vielä kerran sattuu, että tuollainen puolijuopunut roistojoukkio kuljeksii minun taloni ohi — kirkuen tuota hävytöntä viisua —

BÄCKER

Verituomiota, tarkotatte kai?

DREISZIGER

Niin — jos minä vielä kerran saan kuulla sen, niin, sieluni kautta, otan minä yhden heistä kiinni ja jätän poliisimestarin haltuun. Ja jos minä saan kiinni sen, joka on sepittänyt tuon kurjan temputuksen —

BÄCKER

Se on ihana laulu, se!

DREISZIGER

Vaikene! Tai lähetän silmänräpäyksessä hakemaan poliisia. Kyllä teidän kaltaisistanne nulikoista pian selvitään. Olen selviytynyt pahemmistakin.

BÄCKER

Minä uskon myöskin, että pari, kolme sataa kankuria kyllä pian „selviytyy" tuollaisesta tehtailijasta. Hänestä ei taida jäädä luunnystyrääkään jälelle.

DREISZIGER

Tuo mies ei saa koskaan enään mitään työtä meiltä.

BÄCKER

Jos minä näännyn nälkään kangastuolissa tai kujalla, lienee saman tekevä.

DREISZIGER

Ulos — paikalla ulos!

BÄCKER

(lujasti).

Ensin tahdon minä palkkani.

DREISZIGER

Paljonko mies on saapa, Neumann?

NEUMANN

Kakstoista ja puoli grossenia.

DREISZIGER

(tempaa rahat Neumannilta ja heittää ne pöydälle, jotta muutamia lantteja putoaa lattialle).

Kas tuossa — saat! — Ja nyt tiehesi — mutta nopeasti!

BÄCKER

Ensin tahdon minä palkkani!

DREISZIGER

Siinä on palkkasi — ja ellet nyt poistu, niin —

BÄCKER

Palkkani tahdon käteeni! Tähän tahdon palkkani! *(lyö kämmeneensä).*

DREIRZIGER

(konttooripojalle).

Nouki rahat!

KONTTOORIPOIKA

(noukkii rahat ja antaa ne Bäckerille).

BÄCKER

Kaikki pitää käydä hyvässä järjestyksessä! *(panee rahat kiirehtimättä kukkaroonsa).*

DREISZIGER

No? — Täytyykö minun auttaa sinua ulos?

(Kankurien tiheässä ryhmässä tapahtuu hälinää. Kuuluu syvä huokaus, joku vaipuu lattialle. Kaikkien huomio kääntyy tähän uuteen tapahtumaan).

DREISZIGER

Mitä se oli?

REIMANN

Yksi kaatui —

BAUMERT

Pieni pojan pahainen —

HEIBER

Onko hän sairas, tai mikä häneen tuli?

DREISZIGER

Mitä tapahtui? Kaatuiko hän? (*lähenee*).

BAUMERT

Kaatui kyllä. Tuossa! (*Noin 8 vuotias poika makaa liikkumattomana lattialla*).

DREISZIGER

Tunteeko kukaan häntä?

BAUMERT

Näkyy olevan Heinrichin Gustaf.

DREISZIGER

Missa ne ihmiset asuvat?

BAUMERT

Lähellä meitä. Hän käy illoilla soittelemassa kylällä ja päivät istuu hän kangastuolissa. Niitä on yhdeksän lasta.

HEIBER

Heillä on kauhea kurjuus —

REIMANN

Tupaan sataa ja tuulee.

HEIBER

Äidillä on tuskin kahden repaleet yhdeksälle lapselleen.

BAUMERT

No, poikaseni! Miten jaksat? Koetahan virkistyä!

DREISZIGER

Nostakaa hänet ylös. On anteeksi antamatonta huolimattomuutta päästää tuollaista heikkoa poikaa näin pitkille matkoille. Hankkikaa vähän vettä, Pfeifer!

VAIMO

(*auttaessaan poikaa*).

Älä ny' huoli kuolla sentään!

DREISZIGER

Tai konjakkia, Pfeifer, konjakki on parempaa!

BÄCKER

(*ovessa, ilkkuen*).

Antakaa hänelle vähän leipää, niin kyllä hän paranee! (*menee*).

DREISZIGER

Tuolle miehelle käy vielä huonosti — Auttakaa häntä, Neumann — hitaasti — noin — viekää minun huoneeseeni!

NEUMANN

Hän sanoo jotakin. Hän liikuttaa huuliaan.

DREISZIGER

Mitä tahdot, poikaseni!

POIKA

(*kuiskaa*).

Minulla on — nälkä.

DREISZIGER

(*kalpeana*).

Ei voi ymmärtää hänen puhettaan.

VAIMO

Hän sanoi, että —

DREISZIGER

No, sitten nähdään! Kiireesti vain! Hän saa levätä minun sohvallani. Saamme kuulla mitä lääkäri sanoo. (*vie Neumannin ja vaimon kanssa pojan konttooriinsa. Heidän mentyään alkaa vilkas liike, aivan kuin koulupoikain kesken, opettajan poistuttua. Kaikki vapautuvat ja alkavat puhella*).

BAUMERT

Bäcker oli aivan oikeassa!

HEIBER

Niin olikin. — Ei o' meikäläisille outoa, että joku silloin tällöin nääntyy nälkään —

REIMANN

Miten käyneekään taas talvella, kun palkat vieläkin pienentyvät. —

BAUMERT

Ja perunasato on niin perin huono! —

HEIBER

Ei tapahdu mitään muutosta. — Kaikki me saamme kuolla nälkään.

BAUMERT

Parasta olis ripustaa ittensä kangastuoliin kuivamaan. *(Reimannille).* Mitä sulla on nyytissäs?

REIMANN

Hyppysellinen ryynejä. Myllykuorma ajoi mun edelläni ja yhdestä säkistä tippui tielle. Ajatteles sellaista onnea!

BAUMERT

Kakskolmatta myllyä käy Peterswaldaussa, mutta ei edes niiden tomut tule meidän osaksemme.

REIMANN

Kun vain säilyis miehuus, niin ehkä jaksais odottaa. Ehkä joskus tulis apukin jostain päin.

HEIBER

Nälästä ei miehuus pelasta. Vatta ei täyty, vaikka olis miehuutta kiveä puremaan. Eikö niin, Baumert?

DREISZIGER

(y. m. tulevat takaisin).

Se ei ollut vaarallista. Poika virkosi jo. *(puhkuu liikutuksesta).* Kauhean sydämetöntä tuollaista poikaa kohtaan, jonka tuulikin voi kaataa. On käsittämätöntä, että ihmiset — että vanhemmat ovat niin ajattelemattomia — että lähettävät tuollaisen pojan puolentoista penikulman päähän kantamaan kahta kangaspakkaa. Se on melkein uskomatonta! Täytyy määrätä sellainen sääntö, ettei koskaan oteta kankaita vastaan lapsilta. Tällaista ei enään saa tapahtua! — Kenen syyksi tämä lopulta jää? Tietysti meidän tehtailijoitten. Kaikkeenhan me olemme syypäät. Jos tuollainen poika sattuisi talvella jäämään lumikinokseen, niin kiertäisi parin päivän perästä hirmuinen historia sanomalehdissä. Isä ja vanhemmat, jotka ovat lähettäneet lapsen matkaan — ovat tietysti syyttömiä, jumala paratkoon. Mutta tehtailija — hän on syntipukki. — Kankuria kyllä sanomalehdet säälivät, mutta tehtailijaa on rökitettävä: hänellä ei ole sydäntä, ei lähimmäisen rakkautta. Hän on vaarallinen mies, jota jokainen sanomalehden juoksukoira voi purra sääreen. Hän elää komeasti ja antaa kankuri-raukoille nälkäpalkan. — Kukaan ei ajattele miten paljon huolta ja surua, unettomia öitä ja tuskaisia, toivottomia hetkiä hän saa viettää, voidakseen pitää liikettään pystyssä ja hankkiakseen työmiehilleen keskeytymätöntä työtä. Sitä ei kukaan ajattele. Miten käyttäytyi tuokin äskeinen lurjus, tuo Bäcker! Nyt hän luonnollisesti toitottaa mailmalle minun pohjatonta armotto-

muuttani. Vähimmästäkin syystä heitän minä kankurini ulos. — Onko se totta? Olenko minä niin säälimätön?

USEAT KANKURIT

Ette, herra Dreisziger!

DREISZIGER

En minäkään sitä usko. Mutta kuitenkin kuljeskelevat nuo lurjukset ympäri, lauleskellen ilkeitä loilujansa meistä tehtailijoista. He kirkuvat nälkäänsä, vaikka heillä on rahoja alituiseen ryypiskelemiseen. He voisivat käydä joskus katsomassa liinakankureita. He voivat puhua puutteesta. Mutta teillä, parkkumikankureilla, on siihen määrään hyvät olot, että teillä on syytä kaikessa hiljaisuudessa kiittää jumalaa. — Minä kysyn kaikilta ahkeroilta ja kunnollisilta kankureilta, jotka ovat täällä: eikö kelvollinen työmies voi ansaita toimeentuloaan minun luonani — vai kuinka?

USEAT KANKURIT

Kyllä voi, herra Dreisziger.

DREISZIGER

Siinä näette. Bäckerin kaltainen mies sitä tietysti ei voi. Nyt minä neuvon teitä pitämään noita lurjuksia kurissa. — Jos minulle tulee vastahakoisuuksia, niin lopetan kaikki. Minä hajoitan osakeyhtiön, ja silloin saatte katsoa eteenne mistä työtä saatte. Tuo kunnon Bäcker ei sitä teille antane — se kai on varma.

VAIMO

(pyyhkii nöyrän matelevasti tomua Dreiszigerin takista).

DREISZIGER

Liike käy aivan kurjasti, sen tiedätte itsekin. Minulla on vain menoja, vaikka pitäisi ansaita. Mutta jos minä tästä huolimatta pidän huolta siitä, että minun kankureillani on työtä, niin teen sen sillä edellytyksellä, että minun hyväntahtoisuuteni myöskin tunnustetaan. Tuhannet kangasröykkiöt täyttävät minun varastohuoneeni, eikä voi tietää jos milloinkaan saan ne myydyiksi. — Olen vielä kuullut, että suuri joukko kankureita näillä seuduilla kuljeskelee työttöminä, jonkatähden minä — no niin, Pfeifer kyllä selittää teille miten ajattelen tehdä. — Saatte kyllä tulla huomaamaan minun hyvän tahtoni — almuja minä tietysti en voi ryhtyä jakamaan — siihen minun varallisuuteni ei riitä, mutta minä voin jossain määrin noille työttömille hankkia tilaisuutta edes jonkinlaiseen ansioon. Tällainen toimenpide voi kyllä tuottaa minulle tavatonta vauriota, mutta sehän on minun yksinomainen asiani. Minä ajattelen näin: jos joku ei voi ansaita enempää, kuin juustopalasen leivälleen, niin on se joka tapauksessa parempi, kuin nälän näkeminen. Enkö ole oikeassa?

USEAT KANKURIT

Kyllä, kyllä, herra Dreiszīger!

DREISZIGER

Sentähden olen minä valmistanut työskentelytilaisuutta vielä kahdelle sadalle kutojalle. Lähemmistä ehdoista tekee Pfeifer selkoa. *(aikoo mennä).*

VAIMO

(asettuu Dreiszigerin tielle, puhuu hätäisesti, valittavasti ja tiukkaavasti).

Armollinen herra Dreiszīger, minä mielisin pyytää suurimmalla nöyryydellä — ettekö tekis niin

hyvin — mulla on ollu veren syöksy jo kaks kertaa. —

DREISZIGER
(nopeasti).

Puhutelkaa Pfeiferiä, muori kulta! Olen jo viipynyt täällä aivan liian kauvan.

REIMANN
(astuu esiin. Loukkaantuneella ja syyttävällä äänellä).

Herra Dreisziger! Minun täytyy tosiaankin valittaa. Herra Pfeifer on — minä en o' koskaan saanu vähempää kuin kakstoista ja puoli grossenia kankaastani!

DREISZIGER
(keskeyttää).

Tuossa istuu toimitsija! Hänen puoleensa on teidän käännyttävä — puhutelkaa häntä!

HEIBER

Armollinen herra Dreisziger! *(hämmentyy).* Minä pyytäisin nöyrimmästi rukoilla — enkö minä mahdollisesti vois — eikö Pfeifer vois — enkö minä —

DREISZIGER

Mitä oikeastaan tahdotte?

HEIBER

Tuo etumaksu, joka viime kerralla — minä tarkotan — kun minä —

DREISZIGER

En tosiaankaan ymmärrä teitä.

HEIBER

Minä olen totisesti niin kurjassa tilassa, että minä —

DREISZIGER

Se on Pfeiferin asia! Kääntykää häneen! Minä en voi — Tehkää selvä Pfeiferin kanssa! *(menee konttooriinsa).*

KANKURIT

(katselevat avuttomina toisiinsa ja peräytyvät huokaillen).

PFEIFER

(alkaa tarkastuksensa).

No, paljoko sulla on?

BAUMERT

Paljoko sitte kudoksesta maksetaan täst'edes, herra Pfeifer?

PFEIFER

Täst'edes maksetaan vain kymmenen hopeagrossenia kudoksesta.

BAUMERT

No, sitä kelpaa kuulla!

(Liikettä, kuiskauksia ja mutinaa kankurien keskuudessa).

Esirippu.

TOINEN NÄYTÖS.

BAUMERT.
MUORI BAUMERT, hänen vaimonsa.
AUGUST, heidän poikansa.
EMMA } heidän tyttärensä.
BERTHA }
FRITZ, Emman äpärä.
ANSORGE, mökkiläinen ja kankuri.
MUORI HEINRICH, kankuri-vaimo.
MORITZ JÄGER, palvellut sotilas, entinen kankuri-sälli.

Wilhelm Ansorgen mökki Kaschbachissa, Eulengebirgessä.

Pienessä, ahtaassa huoneessa, jonka korkeus likaisesta lattiasta mustuneeseen kattoon on tuskin kuutta jalkaa, istuvat kangastuoleissaan 22 vuotias Emma ja 15 vuotias Bertha Baumert. — Muori Baumert, köykistynyt akka istuu sängyn vieressä jakkaralla, puolarukki edessä. August, 20 vuotias, tylsämielinen, kapea rintainen, pienipäinen ja hämähäkki-raajainen poika, istuu myös jakkaralla, puolaten. Papereilla ja oljilla paikatusta akkunasta paistaa ilta aurinko tyttöjen vaaleille, hajanaisille hiuksille, paljaille, laihtuneille ja vahankeltaisille kauloille. Heidän pukunaan on karkealiinainen paita ja lyhyt, risainen hame. Muori Baumert on kuin luuranko. Kasvojen veretön nahka on kurtistunut, silmät sisään painuneet ja vetiset. Rinta litistynyt ja kaulajänteet näkyvissä. —

Huoneessa on uuni, sänky, pankko uuninvieressä ja muutamia pyhimyskuvia. Uunilla on lumppuja kuivamassa ja uunin nurkassa läjä kaikenlaista roskaa. Uunin pankolla on savi- ja keittoastioita, sekä perunan kuoria paperilla kuivamassa j. n. e. Kangastuolien vieressä puolakoreja. Perällä matala ovi, ilman lukkoa. Ovipielessä kimppu pa-

jun oksia ja joukko rikkinäisiä koreja. Kangaspuitten tasaiset iskut ja syöstäväin helskähdykset saattavat aikaan suuren melun. Tähän sekaantuu vielä puolarukkien alituinen surina.

MUORI BAUMERT
(*valittavalla, väsyneellä äänellä, kun tytöt lakkaavat kutomasta ja kumartuvat kankaansa yli*).

Joko ny' taas lanka katkes?

EMMA
(*solmitessaan*).

Sellaista lankaa tämä —

BERTHA

Tässä kuteessa on alituista solmiamista.

EMMA

Missä kummassa hän voi viipyä näin kauvan? On jo ollu poissa yhdeksästä asti.

MUORI BAUMERT

Niin onkin. Missä kummassa viipyneekään?

BERTHA

Älä ny' äiti kulta noin kovin tuskaile!

MUORI BAUMERT

Eihän tässä o' muuta kuin tuskaa. (*Emma alkaa kutoa*).

BERTHA

Oles hiljaa, Emma!

EMMA

Mitä sitten?

BERTHA

Luulen jonkun tulevan.

EMMA

Ansorge kai tulee kotia.

FRITZ

(*4 vuotias, avojalkainen ja risainen poika, tulee sisään itkien*).

Äiti! Minulla on nälkä.

EMMA

Ekkös kuullu, mitä sanoin. Kohta hän tulee ja tuo leipää ja kahvia sinulle.

FRITZ

Missä vaari sitte on?

EMMA

Hän on tehtailijalle kankaita viemässä, Fritz pikkuiseni!

FRITZ

Saako hän sieltä leipää?

EMMA

Hän saa rahaa, jolla ostaa leipää.

FRITZ

Saako vaari paljo rahaa?

EMMA

(*äkäisesti*).

Älä ny' lorua, poika! (*alkaa kutoa*).

BERTHA

Me' sinä, August, kysymään Ansorgelta, eikö hän jo sytyttäis tulta. (*August menee ja ottaa Fritzin mukaansa*).

MUORI BAUMERT

(*melkein valittavalla, lapsellisella tuskalla*).

Voi lapset, missä mahtanee hän viipyä? (*itkee*). Kun vain ei olis poikennu krouviin.

EMMA

Älä ny' itke, äiti! Eihän isä o' sellainen.

MUORI BAUMERT

(*yhä enemmän peläten*).

Mutta sanokaas, kuinka — kuinka sitte kävis — jos hän ei tulis kotia — jos ryyppäis kaikki rahat, eikä tois mitään kotia. Ei löydy hyppysellistä suolaa, eikä leivän muruakaan kotona — ja vähän puitakin pitäis saada. —

BERTHA

Rauhoitu ny' äiti, onhan ny' kuuvalo — otetaan August mukaan ja mennään metsästä noukkimaan rikkoja ja varpuja.

MUORI BAUMERT

Mutta jos metsänvartija saa kiinni teidät, niin pieksee hän teitä.

ANSORGE

(*vanha kankuri, pitkä, koukkuinen luuranko. Hänen tukkansa ja partansa ovat leikkaamattomat. Pistää päänsä ovesta*).

Mitä tahdotte?

BERTHA

Ettekö jo sytytä tulta?

ANSORGE

(*puhuu kuiskaamalla*).

Onhan vielä hämyä.

MUORI BAUMERT

Pimeässäkö annat meidän istua?

ANSORGE

Täytyy tässä itteäänkin ajatella. (*menee*).

BERTHA

Siitä näkee miten itara hän on?

EMMA

Ei näe enää. Täytyy odottaa.

MUORI HEINRICH

(*tulee, 30 vuotias. Hänellä on nälkiintynyt, kurjuuden ja surun syömä ulkomuoto*).

Jumal' antakoon taloon!

MUORI BAUMERT

Mitäpä asioitset?

MUORI HEINRICH
(*ontuu*).

Sain lasin sirun jalkaani.

BERTHA

Tulkaa istumaan tänne! Koetan vetää pois. (*Muori Heinrich istuu, Bertha asettuu polvilleen hänen viereensä ja alkaa tarkastella hänen jalkaansa*).

MUORI BAUMERT

Mitä teille kuuluu, muori Heinrich?

MUORI HEINRICH
(*tyrskyy toivottomasti*).

Ny' on kohta meidän elämämme lopussa. (*taistelee turhaan kyyneliään vastaan. Itkee hiljaa*).

MUORI BAUMERT

Meille molemmille, muori Heinrich, olis parempi, jos hyvä jumala kutsuis meidät pois tästä maailmasta.

MUORI HEINRICH
(*ei voi enään hillitä itseään, vaan huutaa, hurjasti itkien*).

Minun lapsiraukkani kuolevat kaikki nälkään! (*nyyhkii ja valittaa*). En tiedä enään mitään neuvoa. Koettipa kuinka päin tahansa. Olen raatanu itteni puolikuoliaaksi — mutta siitä ei o' mitään apua. Millä vois täyttää yhdeksän nälkäistä suuta! Millä jo! Illalla oli mulla pieni leivän syrjä, joka tuskin

riitti kahdelle pienimmälle. En tienny kelle sen olsin antanu. Kaikki kirkuivat ympärilläni: äiti, minä — minä — minä — — — Tuskin ittekään pysyn enää jaloillani — kuinka käy sitte kun en enään nouse — Perunatkin pilas sade. Ei o' yhtään murenaakaan suuhun pantavaa.

BERTHA

(*on saanut sirun pois ja pessyt jalan*).

Pannaan ny' riepu ympärille! (*Emmalle*). Etsipä jonkunlaista tilkkua!

MUORI BAUMERT

Ei o' meillä sen paremmin asiat, muori Heinrich!

MUORI HEINRICH

Sulla on kumminkin tyttäresi, sulla on miehesi, joka voi tehdä työtä — mutta mun mieheni sai taas kaatuma-kohtauksensa ja makaa vuoteessa — makaa ja kärsii kauheita tuskia, joita ei voi kuvatakaan — ja aina sellaisen kohtauksen jälkeen saa hän maata kuitenkin kokonaisen viikon.

MUORI BAUMERT

Minun mieheni alkaa jo loppua hänkin. Hän tuntee sen jo rinnassaan ja selässään. Köyhtyneitä olemme myöskin ihan ihoon asti. Ellemme tänään saa muutamia grosseja, niin en ymmärrä kuinka käy.

EMMA

Voitteko ajatella, muori Heinrich! Niin ilman me olemme, että isän täytyi viedä pikku Ami-raukka

tapettavaksi. Täytyi teurastaa koira, saadaksemme jotakin nälänhätäämme.

MUORI HEINRICH

Eikö teillä o' ainuttakaan kourallista jauhoja enää?

MUORI BAUMERT

Ei tomuakaan enää, eikä myöskään ainuttakaan suolaraetta.

MUORI HEINRICH

Sitte en tiedä. — (*nousee ja seisoo hetkisen mietteissään*) en tosiaankaan tiedä, en tiedä mitään neuvoa. (*huutaa tuskassa ja raivossa*). Olsin tyytyväinen, jos edes saisin vähän sianruokaa! Tyhjin käsin en voi palata kotia. Se ei käy. — Sitten armahtakoon minua jumala! Mitään muuta pelastusta ei tästä ole! (*menee ontuen, astuen vasemmalla jalalla ainoastaan kantapäällä*).

MUORI BAUMERT

(*huutaa varoittaen hänen jälkeensä*).

Muori Heinrich, muori Heinrich! Älä ny' vain tee mitään tyhmyyksiä!

BERTHA

Ei hän ittellensä mitään pahaa tee. Ette kai sitä usko.

EMMA

Siten hän aina käyttäytyy. (*istuu jälleen kangastuoliin. August tulee, palava talikynttilä kädessä, näyttäen tietä isälleen, vanhalle Baumertille, joka laahaa lankapakkaa mukanaan*).

MUORI BAUMERT

Sus siunatkoon sentään, isä! Missä olet ollu niin kauvan?

BAUMERT

Älä ny' heti purase! Anna mun ensin edes huoahtaa! Katteles tarkemmin kenen tuon tullessani!

MORITZ JÄGER

(*on tullut sisään. Hän on jäykkä, keskikokoinen, punaposkinen reservisotilas, husaarilakki kallellaan, ehjissä vaatteissa, kengissä ja paidassa, mutta ilman kaulusta. Tervehtii sotilaallisesti ja voimakkaalla äänellä*).

Hyvää iltaa, täti!

MUORI BAUMERT

No, eipä ny' vielä! Joko sinä tulet takaisin? Etkä o' unohtanu meitä. Istuhan ny' toki! Tule tänne istumaan!

EMMA

(*puhdistaa hameellaan tuolin Jägerille*).

Hyvää iltaa Moritz! Vielä kerran tulit köyhiäkin ihmisiä kattomaan.

JÄGER

Sanos mulle, Emma, onko se totta, että sulla on kakara, josta pian tulee sotilas! Mistä sellaisen olet ittellesi toimittanu?

BERTHA

(*hommaa isältään saamien ruokien kanssa piisin edessä. August tekee tulta*).

Muistat kai sen — sen fingeniläisen kankurin?

MUORI BAUMERT

Hänhän asui kanssamme täällä tuvassa. Oikein naimisiin hänen piti mennä Emman kanssa, mutta hän oli niin kovin rintatautinen. Kyllähän minä aina varoittelin tyttöä, mutta eipä hän tahtonu kuullakaan sillä korvalla. Ny' on mies jo aikoja sitte ollu kuollu ja haudattu — ja Emma saa parhaansa mukaan koettaa elättää poikasta. — Mutta kerrohan ny', Moritz, mitä sulle kuuluu?

BAUMERT

Hänen suhteensa voit olla levollinen — hälle kyllä kasvaa leipää. Hän voi totisesti naureskella meille — hällä on vaatteet kuin kreivillä, komea hopea kello ja kaikki — ja vielä kymmenen taalaa rahaa taskussa.

JÄGER

(*seisoo hajasäärin ja komeilevana, hymyillen kerskuvaa naisihastelija hymyään*).

Ei ole syytä valittaa. Minulle ei o' käyny aivan hullumminkaan sotapalveluksessa.

BAUMERT

Hän on ollu ratsumestarilla palvelijana. Ettekö hoksaa, että hän puhuukin, kuten hienot ihmiset.

JÄGER

Olen jo tottunu juttelemaan niin hienostuneesti, etten osaa siitä päästäkään.

MUORI BAUMERT

Niin kai, niin kai! — Semmonen poikanulikka ennen, ja ny' tulee takasin taskut täynnä rahoja! Niin, niin! Niin tässä maailmassa voi käydä.

JÄGER

No, kuinka täti on jaksanu tämän ajan?

MUORI BAUMERT

Kurjasti — koko ajan. Kattos millainen leini mulla on. Kattos mun sormiani! Minä olen kovin vaivainen. Tuskin voin jäsentäkään liikuttaa — ja sellaiset uskomattomat tuskat vaivaavat minua.

BAUMERT

Huono on muori — ei tuo enää kauvan kestäne.

BERTHA

Pukea ja riisua ja syöttää täytyy äitiä.

MUORI BAUMERT

(*yhä kärsivällä, valittavalla äänellä*).

Sekä ylös että alas täytyy heidän autella minua. Minä olen ainoastaan vaivaksi. Olen kyllä Herraa rukoillu, että hän kutsuisi minut pois täältä. — Sus siunatkoon mun kurjuuttani. Ehkä sitä ei kaikki usko — ennen kyllä olen osannu hoitaa kotini, mutta ny' se on loppu, (*koettaa turhaan nousta*) turhaan yritän edes nousta. — Mulla on hyvä mies ja kiltit lapset — mutta kun täytyy kattella heidän kurjuuttaan — miltä tytötkin näyttävät — ei veren tippaa ole heissä enää jäljellä — niin ovat kuin lakana kalpeat. Kangastuoli kyllä imee elämän istujastaan — mutta eivät sen vertaa ole voineet ansaita, että olsivat saaneet riepuja ylleen, voidakseen edes joskuskaan esiintyä ihmisten joukossa. Eivät pääse raukat paremmin kirkkoon, kuin huviinkaan — ja näyttävät riepuihin puetuilta luurangoilta, vaikka ovat vasta 15 ja 20 ikäisiä.

BERTHA

Tääkin ajaa savunsa sisään taas.

MUORI BAUMERT

Kohta kai hajoaa päällemme koko uuni — kun on ensin täyttäny noella sekä kurkkumme että silmämme — lopulta kai tänne tukehdumme ja näännymme — eikä meitä kukaan kaipaa.

JÄGER

Mutta onhan Ansorgen asia parantaa asuntoa.

BERTHA

Siitäkö hän välittäisi. Hän tuskittelee kyllä ilmankin.

MUORI BAUMERT

Haitaksi me vain olemme hänelle.

BAUMERT

Ja jos parannuksia tahtoisimme, niin ajaisi hän meidät pellolle. Hän ei o' saanu vuokraansa puoleen vuoteen — ja hällä on kyllä puutteensa, vaikka ei hän niitä valittele.

JÄGER

(*ottaa taskustaan, lyhyen piipun, varustettuna kauniilla tupsuilla, ja toisesta taskusta viinapullon*).

Ei kai tämä tällainen voi käydä päinsä pitemmältä. Olen ihan kauhistunu tämän paikkakunnan asujainten oloista. Kaupungeissa elävät koiratkin paremmin kuin te täällä.

BAUMERT

(*innokkaasti*).

Eikö totta? Niin se juuri on — ja jos siitä sanallakaan mainittee, niin syytetään heti huonoja aikoja.

ANSORGE

(*tulee, kantaen toisessa kädessään sopparuukkua, toisessa puolivalmista juurikoria*).

Terve tultuas, Moritz!

JÄGER

Kiitoksia vain, setä Ansorge.

ANSORGE

(*asettaa ruukkunsa uunille*).

No, eipä ny' vielä! Sinä olet ihan kreivin näköinen — niin hieno.

BAUMERT

Näytäpäs komeata kelloos! — Hällä on uudet vaatteet ja kymmenen taalaa rahaa taskussa.

ANSORGE

(*kieputtaa päätään*).

Niin, niin! — Niin kai!

EMMA

(*panee perunankuoret paperipussiin*).

Minä vien nämä kuoret — ehkä saan niistä korttelin alusmaitoa (*menee*).

ANSORGE

Vallan ihmeellinen onni on sua seurannu. (*istuu lattialle rahnikoimaan juurikoriansa*).

JÄGER

Nöyrä ja vikkelä on täytyny olla. Toisille harjasin saappaita, toisen hevosta hoitelin, toiselle hain olutta — aina koetin tehdä palvelusta — aina olin saapuvilla — ensimmäinen tallissa — ensimmäinen rivissä — ensimmäinen satulassa — ja rynnäkössä — herra armahda sentään — niinkuin salama — ja tarkkaavainen olin niinkuin metsäkoira. Minä ajattelin, ettei tässä auta, koettaa pitää. Mutta perästä päin tulikin sitte kerran ratsumestari ja sanoi koko joukon edessä, että tuo husaari on sellainen — — kuin husaarin tulee olla. (*sytyttää piippunsa*).

BAUMERT

Toivotaan ny' sitte että tuot tännekin onnen tullessas. — Mutta emmekö antais taskumattis tehdä yhtä kierrosta?

JÄGER

Se oli sana paikalleen, setäseni — ja kun tämä loppuu, niin toista noppuu. (*heittää lantin pöydälle*).

ANSORGE

(*hölmönä hämmästyksestä*).

Herra jemmeri tätä elämää — paistit padoissa ja pullot pöydillä. (*ryyppää pullosta*). Maljasi Moritz! — Kyllä, kyllä. (*Pullo kiertää toiselta toiselle*).

BAUMERT

Jospa edes joskus juhliksi sais paistia — mutta kun ei saa lihaa nähdäkään vuoskausiin. Kyllä kai saadaan odottaa, ennenkuin samanlainen juoksulaiskoira asettuu meille olijaksi, kuin sattui kuukausi sitte — sellaista ei tapahdu usein ihmiselämässä.

ANSORGE

Oletko teurastuttanu Amin?

BAUMERT

Se olis kumminkin kuollu nälkään.

ANSORGE

Niin — niin kai!

MUORI BAUMERT

Sellainen sievä, pieni ressu!

ANSORGE

Kerro ny', Moritz maailmalta uutisia! Mahtaakohan kankurien elämä tästä miksikään muuttua?

JÄGER

Täytyy kai toivoa parasta.

ANSORGE

Meidän ei enää kannata elää, mutta vielä vähemmän kannattaa kuolla. Se vasta on kurjuutta se. Vaikka yritetään viimeiseen veripisaraan, niin puute sentään yhä syöpyy — se kalvaa katon yltä ja permannon alta. — Minäkin rahnikoitten koreja kukon laulusta alkaen yösydämeen asti — siksi kunnes väsymyksestä nujerrun ja nukun muutamaksi harvaksi tiimaksi — alkaakseni taas alusta. — Sitte on vielä maksettava kallis maavuokra tästä mökistä — kämmenen ala kuollutta soramäkeä.

BAUMERT

Jonkun pitäis mennä Berliiniin esittämään kuninkaalle meidän asiamme.

JÄGER

Tuskimpa se auttais. Siitä on kyllä pidetty puhetta sanomalehdissä, sekä sinne että tänne, — mutta ne rikkaat kiertelevät ja kaartelevat niin, että saavat kaikki ihmiset puolellensa.

BAUMERT

(*pudistaa päätään*).

Kun ei Berliinissäkään o' sen vertaa oikeuden tuntoa!

ANSORGE

Sanopas, Moritz, onko se mahdollista, ettei ole lakia tällaista vastaan. Vaikka ahertais niin että nahka käsistä liukee, saamatta sentään vuokraa kokoon, niin maanomistaja hajoittaa mökkini — saadakseen haltuunsa kämmenen leveydeltä kuollutta soraa. — Ny' juuri pitäis mun maksaa — eikä rahoista mitään tietoa — mutta jos minut häädetään pirtistäni — (*niellen kyyneliään*) tässä olen minä syntyny ja tässä istui isäni kangastuolissaan yli neljäkymmentä vuotta. Usein sanoi hän äitivainajalle: kuolemani jälkeen jää kuitenkin mökki jälelle. Se on sentään säilyny puutteen hampailta. Jokainen naula siinä on yön valvonta, jokainen hirsi vuoden pitkä puute. Sen kyllä tästä ymmärtää, että —

JÄGER

He ovat kyllä miehiä nylkemään ihoon asti..

ANSORGE

Sen uskon. Mutta kantaa saavat minut pirtistäni. En pelkää kuolemaa — kuolihan isänikin — kun hän makasi tuskissaan kuolinvuoteellaan, rau-

hoittui hän, kun minä, pahainen paitaressu kiipesin hänen viereensä — sinne minä nukuin — ja kun heräsin, oli hän jo kylmä.

MUORI BAUMERT
(*vaitiolon jälkeen*).

Kurkista pataa Bertha, ja anna Ansorgelle keittonsa.

BERTHA

Kas tässä, Ansorge setä!

ANSORGE
(*syö itkien*).

Niin, niin — kyllä, kyllä!

BAUMERT
(*on mennyt syömään lihaa padasta*).

MUORI BAUMERT

No, mutta isä! Etkö ny' voi odottaa? Anna Berthan asettaa pöydälle!

BAUMERT
(*pureskellen*).

Kaksi vuotta takaperin kävin viimeksi ripillä! Heti sen jälkeen myin kirkkotakkini ja ostimme sillä kipinän läskiä. Sen jälkeen en o' lihaa maistanu, ennenkuin ny' vasta.

JÄGER

Mitäpä meikäläiset lihalla, kunhan sitä vain on tehtailijoilla. Ja heillä on sekä lihaa, että muuta

lihavuutta ihan upoksiin asti. Se kyllä on nähty Peterswaldaussa. Ruhtinaallisia asuntoja toinen toisensa vieressä — rauta-aitoja — peililaseja ja mattoja — vaunuja, kuskeja ja kuvernantteja — hedelmiä, paisteja, piirakoita ja — jumala ties mitä. He ihan piehtaroivat ylellisyydessä, eivätkä tiedä miten parhaiten näyttäisivät rikkauksiaan ja ylimielisyyttään.

ANSORGE

Toista oli ennen maailmassa. Silloin antoi tehetilija kankurinkin elää. Mutta ny' ei herrasväki usko enää jumalaa eikä perkelettä, eikä muista kymmeniä käskyjä eikä kadotuksen uhkaa. Sentähden nylkevät he meiltä viimeisenkin leipämurenan. He ovat syypäät meidän onnettomuuksiimme. Jos tehtailijat olsivat kunnollista väkeä, niin ei meilläkään olsi huonoja aikoja.

JÄGER

Jos tahdotte kuulla, niin luen teille jotain kaunista. (*ottaa muutamia paperiliuskoja taskustaan*). Kuules, August! Juokse hakemaan polttimolta kortteli lisää! — Sinähän myötäänsä vain hymyilet, August!

MUORI BAUMERT

En tiedä mikä poikaa riivaa. Hänen mielestään on kaikki hyvin päin. Aina hän vain naureskelee. No menehän jo, August! (*August menee*). Sinä ukkoseni tiedät mikä maistuu.

BAUMERT

(*on vähän elpynyt pureskelemisestaan ja viinasta*).

Sinä, Moritz, olet meidän miehiämme. Sinä osaat lukea ja kirjoittaa. Sinä tunnet puutteemme ja sulla

on sydäntä kurjuutta kohtaan. Sun pitää ottaa haltuus meidän asiamme.

JÄGER

Jos ei muusta o' kysymys, niin mielelläni. Tahtoisinpa kernaasti näyttää noille tehtailijalurjuksille. Minä olen kyllä rauhallinen mies, mutta jos minut suututetaan, niin voisin ottaa Dreiszigerin toiseen kouraani ja Dittrichin toiseen — ja näin kolkutella heidän kallojaan, jotta kaikki taivaan tähdet heidän silmissään säteilisivät. — Jos vain voisimme pitää yhtä, niin panisimme toimeen sellaisen rymyn, että — Me emme tarttisi siihen enemmän kuningasta kuin hallitustakaan, sanoisimme vain: tuota ja tuota me tahdomme, tuota ja tuota me emme tahdo — pian kyllä päästäisivät silloin toisen äänen. Kun he vain huomaisivat, että meissä on terästä, niin ottaisivat kyllä talttuakseen. Rukoiltu on jo kyllä tarpeeksi ja kumarreltu — hyi — jotain parempaa pitää tehdä ny'!

MUORI BAUMERT

Se on aivan oikein. Siinä ei o' mitään pahaa. Olen aina sanonu, että rikkaitakin täytyy löytyä — mutta kun se menee liian pitkälle.

JÄGER

Minun puolestani voi piru viedä koko koklamentin.

BERTHA

Mihin isä on menny? (*Baumert on mitään sanomatta mennyt ulos*). Hän oli kai niin tottumaton lihaan, että rupesi voimaan pahoin.

BAUMERT

(*tulee ja itkee kiukusta*).

Jos kerran maailmassa saa jotain kunnollista, niin ei sitä saa pitää sisällään. (*istuu uunin viereen ja itkee*).

JÄGER

(*äkkinäisellä kiihkolla, fanaattisesti*).

Ajatelkaa, että lähellä meitä asuu ihmisiä, jotka meidän työmme ryöstämisellä elävät yltäkylläisyydessä ja kehtaavat sanoa, että kankuri tulis hyvin toimeen, jos hän ei olsi niin laiska.

ANSORGE

Ne ei o' ihmisiä. Villipetoja ovat.

JÄGER

Mutta kylläpä saavatkin „Verituomiossa" kuulla ansionsa — ja ovat jo saaneet.

ANSORGE

Niin — se viisu, niin! Dreisziger-viisu.

JÄGER

Niin — niin — tässä se on.

MUORI BAUMERT

Kuka on tehny sen?

JÄGER

Ei kukaan tiedä — Kuulkaas ny! (*lukee huo-*

nosti, mutta kiihkoisilla tunteilla. Soimaan jäävät epätoivo, tuska, viha, raivo, kostonhimo).

„Kas meillä ilkeä istuin on,
ja sillä on sorron kalpa,
se vääryydessä on voittamaton,
sen uhri on kansa halpa.

Ja henget valjuilta vangeiltaan,
tuo kiskovi mahti musta!
Voi, muurit täällä ne kertovat vaan
kidutettujen kauhistusta.

BAUMERT

(*Laulun sanat ovat tehneet hänet syvästi liikutetuksi. Voi tuskin olla keskeyttämättä Jägeriä. Nyt ei hän enään voi hillitä itseään, vaan sanoo vaimolleen itkien ja nauraen*)

„Ja henget valjuilta vangeiltaan, tuo kiskovi mahti musta". — Tämän kirjoittaja on sanonu puhtaan totuuden. — Eikö totta? Miten se oli sitten? „Muurit täällä ne kertovat vaan" — miten se oli?

„voi, muurit täällä ne kertovat vaan" —

JÄGER

— „kidutettujen kauhistusta".

BAUMERT

Niin, niin, sinä tiedät kuinka me saamme kitua päivästä päivään, sekä maatessa että valveilla.

JÄGER

(*jatkaa lukemistaan. Ansorge istuu jännitettynä, työ polvellaan. Muori Baumert ja Bertha pyyhkivät silmiään*).

„Suurpyövelimme on kurja tuo,
pirun Dreisziger palkattuineen,
ei meille ne rauhan rahtua suo,
veis perkele moiset luineen!

Niin, verikoirat ja konnat, te —“

BAUMERT

(*polkee lattiaa, vavisten raivosta*).

„Niin, verikoirat ja konnat, te!“

JÄGER

(*lukee*).

„sen hulttiot helvetistä!
Haa, kaikki me teidät kiroomme,
me sairahat syvyyksistä!“

ANSORGE

Niin, niin, kirouksen juuri he ansaitsevat!

BAUMERT

(*puristaa nyrkkiään uhkaavasti*).

Te imette kurjan kodin ja lapset!

JÄGER

(*lukee*).

„Ei auta rukous, kyynelkään,
Ei vaivoista meidän kuulla,
jos tyydy et sinä vähempään,
saat kuivalla kulkee suulla“.

BAUMERT

Kuinka se oli? „Ei auta rukous, kyynelkään!“ Jokainen sana on niin totta kuin raamatussa. „Ei vaivoista meidän kuulla“.

ANSORGE

Ei kuulla, ei! Se on kyllä nähty.

JÄGER

(*lukee*).

„Sen osa kurjista kurjin on,
kell' ei ole leipää syödä,
on elo kulkurin kunnoton,
sen sielunsa täytyy myödä.

Sysimustat saatanat, ette te
voi mitata mieron merta.
Me hyvin tahtonne tunnemme,
Se on: imeä köyhän verta!“

BAUMERT

(*hyökkää ylös ihastuneena ja mielipuolena raivosta*).

„se on: imeä köyhän verta —!“ Niin se on! — Juuri niin se on. — Tässä seison minä Robert Baumert, kankurimestari Kaschbachissa. Kuka uskaltaa astua esiin ja sanoa — Minä olen ollu kunniallinen mies koko elinaikani. Mitä hyötyä on mulla siitä ollu? Miltä minä ny' näytän? Mitä ovat he tehneet minusta? — „Ja henget valjuilta vangeiltaan, tuo kiskovi mahti musta!“ (*nostaa käsivartensa*). Tunnustelkaa näitä! Onko jälellä muuta kuin luut ja nahka? — „verikoirat ja konnat te!“ (*lyyhistyy tuolilleen itkemään kiukusta ja epätoivosta*).

ANSORGE

(*heittää korin nurkkaan, nousee suoraksi vapisevana ja puhuu raivostuneena*).

Mutta tästä pitää tulla toinen peli, heti paikalla. Me emme enempää kärsi. — Me emme kärsi enempää — tulkoon sitte mitä tahansa!

ESIRIPPU.

KOLMAS NÄYTÖS.

BÄCKER.
MORITZ JÄGER.
BAUMERT.
ANSORGE.
ROUVA WELZEL, ravintoloitsija.
ANNA WELZEL, hänen tyttärensä.
MATKUSTAVA.
WIEGAND, puuseppä.
HORNIG, lumppuri.
METSÄNVARTIJA.
WITTICH, seppä.
KUTSCHE, poliisi.

Vanhoja ja nuoria kankureita.

Ravintola-huone Peterswaldaussa. Avara sali, jonka kattoparruja kannattaa puupilari. Sen ympärille on pöytä laitettu. Perällä on ovi varastohuoneeseen, jossa on tynnyreitä ja astioita. Vasemmalla tiski, jonka takana hylly, pulloja varten. Tiskin edessä pöytä, jolla on kirjava pöytäliina. Kattolamppu. Pöytien ympärillä tuoleja. Oikealla seinällä ovi, jolla on maalattuna „Viinitupa". Seinäkello. Vasemmalla seinällä akkunat. Seinävierut pöytiä ja penkkejä täynnä. Huone on siniseksi maalattu. Seinillä järjestyssääntöjä ja öljypainoksia. Niiden joukossa Friedrich Wilhelm IV kuva.

R o u v a W e l z e l, siististi puettu, 35 vuotias nainen, täyttää seideleitä tiskin takana. A n n a W e l z e l, 17 vuotias, punertavatukkainen, kaunis tyttö, istuu pöydän ääressä tiskin luona ja virkkaa.

W i e g a n d istuu työpuvussa saman pöydän ääressä, olutseideli edessä. Hän on sukkela puheissaan ja nopsa liikkeissään. M a t k u s t a v a istuu syöden pilari-pöydän ääressä. Hän on iloisen ja hyvänvoivan näköinen, puettu viimeisen muodin mukaan. Hänen tavaransa, matkalaukkunsa, sateenvarjonsa, päällystakkinsa ja matkavilttinsä ovat viereisellä tuolilla. Esiripun noustessa kuuluu kaukainen hautausvirsi.

ROUVA WELZEL

(*vie olutlasin matkustavalle ja sanoo ohi mennen Wiegandille*).

Tänään on piru irti täällä Peterswaldaussa.

WIEGAND

Onhan tänään kankaitten vastaanotto Dreiszigerillä.

ROUVA WELZEL

Tavallisesti ei kuitenkaan ole kiihtymys ollut näin suuri.

WIEGAND

Siihen on syynä kai ne kaksi sataa uutta kankuria, jotka tänään otetaan.

ROUVA WELZEL

(*yhä selittäen*).

Kyllä kai. — Jos he tahtovat kaksisataa, niin tulee heitä kuusisataa. Sitä väkeä ei puutu.

WIEGAND

Ei puutu, ei. Eikä heitä paljo kuolekaan, vaikka heillä on niin kurja elämä. (*veisu kuuluu selvemmin*). Parhaillaan sentään menee yksi — nentwichiläinen.

ROUVA WELZEL

Hän olikin jo aivan kuoleman kuva viime aikoina.

WIEGAND

Ette usko miten pienen kirstun tein hänelle. Niin muodottoman pientä laatikkoa en vielä eläissäni o' kokoon liimannu aikuiselle ihmiselle.

MATKUSTAVA

Sanomalehdet kertovat myötäänsä mitä hirvittävimpiä kertomuksia kankurien puutteista. Luulisi todellakin, että kaikki täällä ovat puolikuoliaina. Mutta siltä ei näyttänyt äskeinen hautaussaatto, jossa kulki torvisoittokunta, koulunopettaja oppilaineen, pappi ja suuri paljous muita ihmisiä. Olipa saatto kuin Kiinan keisarilla. Jos kerran kansa voi kustantaa tuollaista, niin — (*juo. Kysyy äkkiä veikeästi ja kevytmielisesti*). Eikö totta, neiti? Enkö ole oikeassa? *(Anna hymyilee hämillään ja jatkaa virkkaustaan).* Siitä tulee kai mammalle aamutohvelit, luullakseni?

ROUVA WELZEL

Sellaisia joutavuuksia minä en panisi jalkaani.

WIEGAND

Herra ei näy tuntevan täkäläisiä hautajaisia. Rouva kyllä voi todistaa, että nämä on tavallista pienemmät.

MATKUSTAVA

Sitä en voi ymmärtää. Maksavathan sellaiset tavattomia summia. Mistä siis kansa saa rahoja?

WIEGAND

Sen minä voin sanoa herralle. Köyhälistö on tässä suhteessa kovin pimittynyttä. Heillä on kovin liioiteltu käsitys velvollisuuksistaan kuolleita omaisiaan kohtaan. Hautajaisia varten tyhjentävät perilliset ja sukulaiset ittensä puti puhtaiksi ja lainailevat naapureiltaan mitä suinkin irti saavat, hankkien ittelleen sellaisen velkataakan, etteivät eläissään sen alta nouse. Kunnia sukulaisuudelle ja kuolemalle, mutta kyllä on liikaa, jos se kunnioitus pitää maksaa elinikäisillä puutteilla ja kärsimyksillä.

MATKUSTAVA

Eikö sitten papit kehoita luopumaan sellaisista tavoista?

WIEGAND

Jota komeimmiksi hautajaiset muodostuvat, sitä enemmän papit ja lukkarit ja kelluritkin ansaittevat. Vastahakoisesti ja ainoastaan pakosta toimivat papit vähäpätöisissä hautajaisissa. Se on tultu täällä huomaamaan.

HORNIG

(*lumppujen kokooja, tulee. Pieni, vääräsäärinen äijä, vetohihnat olkapäillä*).

Päivää taas! Saanko sen tavallisen? No, onko rouvalla lumppuja? — Neiti Anna! Kauniita palmikkonauhoja, sukkanauhoja, neuloja, kampoja, pitsejä y. m. Lumpuilla saa kaikenmoista kaunista. (*mielistelevästi*). Lumpuista tehdään sitte kaunista, valkoista paperia, jolle sulhasenne voi kirjoitella kauniita kirjeitä.

ANNA

Kiitos vain! En tahdo mitään sulhasta!

ROUVA WELZEL

Semmoinen tyttö se on. Ei salli puhuttavankaan naimisesta.

MATKUSTAVA

Sittenhän me kaksi sovimme hyvin yhteen. Minäkin olen päättänyt pysyä nuorena miehenä.

ROUVA WELZEL

Kai Anna sentään joskus — kun tulee tarpeeksi arvokas kosija.

MATKUSTAVA

Sellaistakin voi sattua. Onhan miljonääri Dreiszigerkin nainut köyhän järjestysmiehen tyttären. (*Ansorge ja Baumert tulevat lankapakkoineen, sekä istuvat arkoina ja nöyrinä Hornigin pöytään vasemmalle*).

ROUVA WELZEL

Tervetuloa! Eipä vanhaa Ansorgea o' näkyny pitkään aikaan.

HORNIG

Kerran sinäkin olet ryöminy esiin pesästäs.

ANSORGE

(*hämillään*).

Olen taas kerran tullu hakemaan lankoja, minäkin.

BAUMERT

Hän aikoo työskennellä, vaikka palkat on alennettu kymmeneen grosseniin.

ANSORGE

En olsi aikonu, mutta korin punomisella ei enää ansaitte mitään.

WIEGAND

Jotakin on sentään parempi kuin ei mitään. — Minä olen tuttava Dreiszigerillä. Viikko takaperin olin siellä ottamassa pois sisäikkunoita — ja juttelimme asiasta. Ainoastaan hyväntekeväisyydestä hän antaa työtä.

ANSORGE

Niin kai — niin kai!

HORNIG.

Kyllä sinä osaat juoksut ja tuttavalliset hännänheilutukset — ja kirstun sinä teet kankurille, vaikka hän vielä vaeltaiskin elävien joukossa.

WIEGAND

Jos tahtoo pysyä pystyssä, niin täytyy tietää milloin jalkaansa siirtelee.

HORNIG

Sinä kyllä sen tiedät — tiedätpä paremmin kuin lääkäri, milloin kankuri parka on laatikon tarpeessa.

WIEGAND

(*raivostuu*).

Ja sinä tiedät paremmin kuin mikään poliisi, kuka kankuri piilottelee varastettua tavaraa ja lankoja puhaltelee. Sinä kyselet lumppuja — mutta kelpaa sulle varastettu lankakin.

HORNIG

Sinun leipäsi kasvaa kirkkomaalla. Jota useamman kuolo korjaa, sitä tyytyväisempi sinä olet. Kun sinä katselet hautaristien paljoutta, taputtelet sinä vatsaasi ja huudahdat: hyvä vuosi — hyvä sato!

WIEGAND

En ainakaan o' silloin varastetun tavaran piilottaja. — Valehtelija lumppuri!

HORNIG

Ruumisnikkari!

METSÄNVARTIJA

(*tulee*).

Hyvää päivää! (*menee tiskin luo*). Saanko naukun!

ROUVA WELZEL

Terve tuloa! *kaataa pikariin*). (*Pari vanhaa kankuria tulee Hornigin pöytään*).

ROUVA WELZEL

No, mitä metsänvartija kirveellä tekee?

METSÄNVARTIJA

Otin sen parilta metsänvarkaalta.

BAUMERT

Käpyjenkin kokoominen pidetään nykyään metsänvärkautena. Me emme saa ottaa pienintäkään vittaa, vaikka itte olemme herrojen viitottavina henkirahoilla, kirkonmaksuilla, kruununveroilla, maanvuokrilla, päivätöillä ja jos millä.

ANSORGE

Veroa ja päivätöitä muutamasta tuumasta soramäkeä.

METSÄNVARTIJA

Kylläpä te osaatte valitella. Saamme olla tyytyväisiä siihen mitä Herramme meille antaa. Jos teille käy huonosti, niin olette itte siihen syypäät, kun juotte ja pelaatte ansionne. Jos hyvinä aikoina olsitte säästäny, niin olis teillä ny' huonojen aikojen varalta. —

HORNIG

Talonpojat vetävät yhtä köyttä herrojen kanssa.

BAUMERT

(*vihapäissä*).

Yltympäriinsä on meillä kalvajoita ja imijöitä.

METSÄNVARTIJA

(*kiihkeästi*).

Kyllä kai! Mihin luulisitte pystyvänne, te nälkäiset retkaleet. Osaisitteko tarttua auran kurkeen? Pystyisittekö kyntämään ainuttakaan vakoa, tai niittämään ainuttakaan lakohista? Mitä vielä! Te ette kelpaa muuta kuin makaamaan ja haukottelemaan, lur-

jukset! (*on tämän ajalla maksanut. Menee. Welzelit, Wiegand ja matkustava nauravat. Hetken hiljaisuus*).

HORNIG

Tuollainen talonpoika on aivan kuin herraskartanon härkä.

MATKUSTAVA

(*moittien*).

Ei kuitenkaan voi kieltää, että mielipiteet tämän seudun hädästä ovat jotenkin erilaisia. Sen kyllä huomaisitte jos osaisitte lukea. —

HORNIG

Kyllä — minä luen sanomalehteni yhtähyvin kuin tekin. Minä kyllä mahdan tuntea asian tilan, kun myötäänsä liikun kansan parissa. Olen jo vetäny vankkureitani 40 vuotta. Kuinka kävi Fullerinkin perheen? Nälkäisinä tappelivat lapset naapurin porsaitten kanssa sikoruuhen ympärillä. Vanhemmat kuolivat alastomina maaten mökkinsä kivilattialla. Mädäntynyttä liisteriä olivat syöneet kurjuudessaan. Samaten on käyny sadoille muille.

MATKUSTAVA

Koska osaatte lukea, niin tiedätte kai, että hallituksen puolesta tehdään tarkkoja tutkimisia ja —

HORNIG

Kyllä tunnetaan! Kylään tulee joku hieno hallituksen herra, joka tietää jo kaikki edeltäpäin ja muodon vuoksi kulkee kylän läpi tarkasti varoen, ettei likaisi kiiltäviä kenkiään. Sitte matkustaa hän pois ja antaa kertomuksensa hallitukselle, vakuuttaen,

ettei o' mitään hätää. Mutta jos hän olis käyny syvemmälle asiassaan ja pistäytyny noissa, vuorenkoloissa piileilevissä olkikatosrähjissä, niin olis hän voinu saada kokoon toisenlaisen kertomuksen. Olsivatpa vain kysyneet minulta, niin olsivat saaneet kuulla yhtä ja toista. Minä kyllä olsin avannu heidän silmänsä näkemään.

(*Kankurilaulu kuuluu ulkoa*).

ROUVA WELZEL

Jo taas laulavat tuota kirottua laulua!

WIEGAND

Panevat vielä koko kylän nurinniskoin.

ROUVA WELZEL

Tuntuu kuin jotain olisi ilmassa.

(*Jäger ja Bäcker tulevat käsikoukkua ison joukon seuraamana, meluten ja laulaen*)

JÄGER

Komppaniia seis! Hajaannus! (*Hajaantuvat eri pöytiin*).

HORNIG

(*Bäckerille*).

Mitä on tapahtunu, koska noin joukoissa kuljette?

BÄCKER

(*tarkoituksella*).

Voi olla jotain tekeillä. Eikö niin, Moritz?

HORNIG

Jospa oliskin! — Älkää vain tehkö mitään tyhmyyksiä?

BÄCKER

On jo vuotanu verta. Tahdotko nähdä? (*vetää ylös hihansa ja näyttää veripilkkuja käsivarressaan. Muut sisääntulleet kankurit tekevät samoin*). Ei o' vallan tavallinen rokotusmerkki tää!

HORNIG

No, jo taisi tulla tupen rapinat, koska tuollaisia poikia on liikkeessä.

JÄGER

(*korskeasti ja kuuluvasti*).

Kaksi pulloa heti paikalla, rouva Welzel. Minä maksan. Luuletteko että rokunat puuttuu? Ei lopu vaikka vähenee, sanoi kauppamatkustaja (*Naurua*).

MATKUSTAVA

(*naurettavalla hämmästyksellä*).

Minäkö sen sain?

JÄGER

Aina se, joka kysyy.

MATKUSTAVA

Anteeksi, nuori mies — asianne taitaa luistaa hyvin?

JÄGER

Ei voi moittia. Minä matkustan valmiilla tavaralla ja jaan voiton tehtailijan kanssa. Jota enemmän

kankuri näkee nälkää, sitä enemmän minä lihon. Jota suurempi hänen kurjuutensa, sitä makeampi mun leipäni.

BÄCKER

Ny' sinä kunnostit ittesi miehen tavalla! Maljasi Moritz.

ROUVA WELZEL

(*on tuonut pullot. Kääntyy mahtavana ympäri*).

Jättäkää te herra rauhaan! Hän ei o' teille mitään tehny!

USEAT KANKURIT

Emme mekään hänelle!

ROUVA WELZEL

(*vie matkastajan toiseen huoneeseen*).

USEAT KANKURIT

(*nauravat ja alkavat laulaa „Verituomiota"*).

ROUVA WELZEL

Hiljaa, hiljaa! Laulakaa tuota laulua missä muualla tahansa, mutta minun talossani en sitä siedä.

HORNIG

Hän on oikeassa — älkää laulako!

BÄCKER

(*hirkuen*).

Mutta Dreiszigerin ohi kuljemme vielä kerran — vielä kerran saa hän kuulla tämän laulun.

WIEGAND

Älkää vain menetelkö liian tyhmästi, taikka hän nujertaa teidät. (*Naurua*).

WITTICH
(*harmaapäinen seppä on tullut sisään suoraan työstään, avopäin, seisoo tiskin vieressä ja odottaa ryyppyä*).

Anna heidän vähän pelata teatteria. Haukkuva koira ei pure.

BAUMERT, BÄCKER, JÄGER ja ANSORGE

Wittich, Wittich! Wittich täällä! — Tule tänne Wittich, meidän luoksemme! — Tule tänne Wittich!

WITTICH

Minä kyllä kartan sellaisten junkkarien seuraa.

JÄGER

Tule juomaan lasi kanssamme!

WITTICH

Juo itte viinas! Jos juon, niin maksan itte! (*istuu Ansorgen pöytään ja lyö häntä vatsalle*). Mitä saa kankuri ruuaksi? Virran vaahtoa ja sääsken sääriä.

BAUMERT
(innolla).

Mutta jos ei enää tyydytä siihen ravintoon?

WITTICH
(tekeytyy hämmästyneeksi, tuijottaa tyhmänä Baumerttia).

Sinäkö, pikku Heinrich? *(purskahtaa nauramaan).* Hyvät ihmiset, minä kuolen naurusta. Vanha Bau-

mert tekee kapinan. On tämä sitä siivoa, ensin alkavat räätälit, sitten muuttuvat karitsat kapinallisiksi ja lopuksi tulevat hiiret ja rotat. Herra varjelkoon sitä peliä kun siitä syntyy. *(hyllyää naurusta).*

BAUMERT

Huomaapas Wittich, että minä en o' enää sama kuin ennen. Sanon sentään vieläkin, että parempi olis jos kaikki kävis hyvällä.

WITTICH

Loruja! — Kyllä se käy, mutta ei se hyvällä käy. Koska sellainen on hyvällä käyny. Kävikö ehkä Ranskassa hyvällä? Ojensiko siellä Ropespir ystävän käden rikkaille? Ei, vaan huuto kuului: „Kukistakaa heidät! Ylös mestauslavalle!" Sillä tavalla käy „allong sangfang." Paistetut varpuset eivät koskaan lennä suuhun.

BAUMERT

Olispa edes puoletkaan tarpeista. —

ANSORGE

Olemme jo ihan upoksissa, Wittich.

BAUMERT

Ei voi enää kotiakaan mennä. On sama jos ahertaa tai makaa — nälkää näkee yhtä hyvin. Kotona aivan kadottaa järkensä.

ANSORGE

Mulle samantekevä — käy niin tai näin.

HORNIG

Monta järkensä kadottanutta juoksentelee jo ilkisten alastomana kallioilla ja metsissä.

ANSORGE
(nousee, puhuu intoisesti ja nostaa uhaten kätensä).

Tuomiopäivä on tuleva! Älkää luottako mailman mahtaviin! Tuomiopäivä on tuleva! Herra Zebaot — *(painetaan istumaan, jotkut nauravat).*

ROUVA WELZEL

Yhdestä lasista kadottaa hän järkensä!

ANSORGE
(nousee taas)

He eivät usko mitään jumalaa —

WIEGAND

Olkaa vaiti!

BÄCKER

Antaa hänen puhua! Onpa yks ja toinen jolle se tekee sangen hyvää!

USEAT KANKURIT

Vapaus puhua! Puhevapaus!

ANSORGE
(korkealla äänellä)

Helvetin portit ovat selkiseljälleen avattuina ottamaan vastaan kaikkia niitä, jotka vääräntävät puutteel-

listen asian ja väkivaltaa käyttävät kurjain oikeutta kohtaan, sanoo herra *(istuu).*

(Melua).

BÄCKER

Ja herrat sanovat, että syököön kankuri heiniä! *(Melua).*

KAIKKI

Kuka on niin sanonu?

BÄCKER

Dreisziger!

USEAT KANKURIT

Hirteen Dreisziger! Hänet pitäs hirttää!

JÄGER

Kuulehan Wittich! Sinä olet puhunu niin leveästi Ranskan vallankumouksesta. Kohta saat ehkä tilaisuuden näyttää oletko tyhjä kerskailija tai seisotko sanojes takana?

WITTICH

(nousee suuttuneena)

Vaikene sinä nulikka! Oletko sinä ollu kuulasateessa? Oletko kulkenu etuvartiona vihollisessa maassa?

JÄGER

Älähän suutu! Tovereita ollaan. En tarkottanu pahaa.

WITTICH

Minä annan paittua sun toveruudeltes!

(Poliisipalvelija Kutsche tulee).

USEAT KANKURIT

Hss! Hss! Poliisi! *(Vähitellen tulee täydellinen hiljaisuus).*

KUTSCHE
(asettuu keskipöydän ääreen).

Pikku haarukka mulle! *(Vielä äänettömyyttä).*

WITTICH

Kutschen kai pitää valvoa meidän järjestystämme täällä?

KUTSCHE
(kuulematta Wittichiä)

Hyvää päivää, Wiegand mestari!

WIEGAND
(istuu edelleen nurkassaan tiskin vieressä)

Jumal' antakoon, Kutsche!

KUTSCHE

Kuinka kannattaa liikkeenne?

WIEGAND

Kiitos kysymästä!

BÄCKER

Pollisimestari pelkää meidän turmelevan vatsamme niillä liiallisilla palkoilla, joita saamme. *(Naurua).*

JÄGER

Kuulkaapas, rouva Welzel! Ny' kun olemme täyttäneet vattamme kaikellaisilla lihavilla herkuilla, juomme kai slamppankaljaa päälliseksi. *(Naurua).*

ROUVA WELZEL

Kyllä — ylihuomenna!

KUTSCHE

Vaikkapa te saisittekin sekä paistit että slampankaljat, niin ette sentään olisi tyytyväisiä. Ei mullakaan o' mitään slampankaljaa ja kuitenkin saa tämä elämä kelvata.

BÄCKER
(*tarkottaa Kutschen nenää*)

Hän istuu täällä kastelemassa punaista nauristansa viinalla ja oluella. Mutta kylläpä se näkyykin kypsyvän.

WITTICH

Tuollaisella poliisilla on raskas elämä: hänen täytyy kuritella nälkäisiä kerjäläiskakaroita —, sitte on hän pakoitettu viettelemään jonkun kauniin kankuritytön — sitte täytyy hänen juoda ittensä tukkihumalaan ja antaa akalleen selkäsaunan — sitte täytyy hänen päättää päivänsä, nukkumalla höyhenilleen — siinä on sentään hyörimistä.

KUTSCHE

Velmua sinä vain! Vielä kerran velmuat pääsi paulaan. Kyllä sinut tunnetaan. Maaneuvoskin jo tuntee paremmin kuin hyvin sun vallankumouksellisen kieles. Tunnenpa minäkin erään henkilön, joka ennen pitkää juopottelee vaimonsa ja lapsensa köyhäin huoneelle ja ittensä linnaan — ellei hänen alituinen kiihoittelemisensa jo sitä ennen lopu johonkin vielä kauhistuttavampaan.

WITTICH
(*katkeralla naurulla*)

Kuka tietää mitä tulee tapahtumaan. Tuossa viimeisessä voi olla hiukan perää. (*puhkee raivoon*). Mutta jos niin pitkälle jouduttaisiin, niin tiedän kyllä kettä siitä saan kiittää ja kuka on mua panetellu tehtailijoille ja talonpojille ja herrasväille, niin etten enää saa minkäänlaista työtä, en hevosen kengitystä, enkä kärrynraudoitusta. Minä tiedän kuka sen on tehny. Minä estin hänet kerran pahoinpitelemästä erästä pientä poikaraukkaa, joka oli tehny jonkun viattoman poikamaisuuden. Mutta minä sanon sulle — tiedät kyllä, että minä pidän sanani — jos sinä toimitat mun linnaan, niin tee silloin myös testamenttis. Jos kuulen vähintäkään vihjausta sinnepäinkään, niin isken sua sillä, minkä ensiksi käteeni saan — vaikka rautaisella sangolla minä muserran sun kallosi — vaikka naisesi vieressä sun tapaisin lojumassa — niin totta kuin nimeni on Wittich! (*aikoo hyökätä Kutschen kimppuun*).

KANKURIT
(*estävät häntä*)

Wittich, Wittich! Tule järkiisi!

KUTSCHE
(*on pelästyneenä noussut. Pakenee vähitellen oveen päin. Huutaa viimeiset sanat oven raosta*).

Mitä sinä minusta tahdot? Sun kanssas ei mulla o' mitään tekemistä. Kankureille mulla on asiaa. Sinusta en välitä! Kankureita kieltää poliisimestari laulamasta tuota loilotusta. — Ellette lopeta sitä kaduilla laulamasta, niin pitää hän kyllä huolta siitä, että saatte levon vankilassa. Siellä saatte veisata vedellä ja leivällä, niin kauvan kuin teitä huvittaa. (*menee*).

WITTICH
(huutaa hänen jälkeensä)

Hän ei voi mitään meiltä kieltää, vaikka me huutaisimme niin, että tehtailijain asunnot kukistuisivat ja kaikkien poliisimestarien korvakalvot halkeaisivat!

BÄCKER
(on noussut ja antanut merkin kankureille, jotka yhtyvät hänen alkamaansa lauluun)

„Kas meillä ilkeä istuin on,
ja sillä on sorron kalpa.
Se vääryydessä on voittamaton,
sen uhri on kansa halpa."

(Emäntä koettaa hillitä, mutta ei kukaan kuule. Seuraavan värsyn aikana nousevat kaikki ja seuraavat sitten Wittichiä ja Bäckeriä, jotka ovat antaneet merkin yhtymiseen).

„Ja henget valjuilta vangeiltaan
tuo kiskovi mahti musta.
Voi, muurit täällä ne kertovat vaan
kidutettujen kauhistusta."

(Seuraavan värsyn aikana tyhjentyy huone, niin että vieraista jää jälelle Hornig ja Baumert.

„Niin, verikoirat ja konnat te
sen hulttiot helvetistä;
Haa, kaikki me teidät kiroomme,
me sairahat syvyyksistä!"

ROUVA WELZEL
(tyhjentää pöytiä)

Tänään ovat he ihan hulluja.

BAUMERT

(tekee lähtöä).

HORNIG

Sanos Baumert, mitä on tekeillä?

BAUMERT

He aikovat Dreiszigerille, vaatimaan häneltä vähän palkankorotusta.

ROUVA WELZEL

Otatko sinäkin osaa tuollaisiin hassutuksiin?

BAUMERT

Enhän minä tässä suuriakaan paina. Nuorten tehtävä on toimia ja vanhat saavat vähän vain autella. *(menee hiukan hämillään).*

HORNIG

(nousee).

Ihmettelisinpä, ellei tää menisi päin mäntyä.

ROUVA WELZEL

Aivan järkensä ovat kadottaneet!

HORNIG

Jokaisella ihmisellä on omat mielitekonsa.

ESIRIPPU.

NELJÄS NÄYTÖS.

BÄCKER.
MORITZ JÄGER.
BAUMERT.
ANSORGE.
DREISZIGER.
PFEIFER.
WITTIHC.
KUTSHCE.
ROUVA DREISZIGER.
KITTELHAUS, pastori.
ROUVA KITTELHAUS,
WEINHOLD, jumaluusopin kandidaatti, kotiopettaja Dreiszigerillä.
HEIDE, poliisimestari.
JOHANN, kuski.
KANSAA, nuoria ja vanhoja.

Peterswaldaussa. Tehtailija Dreiszigerin yksityisasunnossa. Loistavasti kalustettu huone, kylmään ja kankeaan tyyliin, tämän vuosisadan alkupuoliskolta. Katto, muuri ja ovet valkoiset; tapeetit ovat raitaiset ja kukalliset, kylmällä lyijynharmaalla pohjavärillä. Mahonkiset huonekalut, päällystetyt punaisella kankaalla, ja koristetut kauniilla veistoksilla, kaappi ja tuolit samoin. Kaikki järjestetty seuraavasti: Oikealla, kahden akkunan välissä kirjoituspöytä, akkunat ovat verhotut kirsimarjanpunaisilla verhoilla. Vastakkaisella seinällä sohva, pöytineen ja nojatuolineen. Sohvan yläpuolella seinällä kuvastin kullattuine rococo kehyksineen. Jokseenkin lähellä sohvaa rautainen kassakaappi. Peräseinällä metsästys- ja ampuma-aseita. Kaikki seinät ovat osaksi peitetyt arvottomilla tauluilla, kullattuine kehyksineen. Vasemmalla yksipuolinen ovi etehiseen, perällä avonainen kaksoisovi salonkiin, joka on kalustettu samalla, vastenmielisellä ylenpalttisella loistolla. Rouvat Dreisziger ja Kittelhaus katselevat tauluja solongissa. Pastori Kittelhaus on kandidaatti Weinholdin kanssa innokkaassa keskustelussa.

KITTELHAUS

(pieni, ystävällinen, hyväntahtoinen herra, tulee salongista etumaiseen huoneeseen poltellen ja jutellen kandidaatin kanssa, joka myöskin tupakoi; katseltuaan ympärilteen ja huomattuaan ettei muita ole huoneessa, ravistaa hän hämmästyneenä päätään).

Ei ensinkään voi ihmetellä, herra kandidaatti, olettehan te nuori. Teidän ijässänne on meillä vanhoillakin ollut — minä en juuri tahdo sanoa — samat mielipiteet, mutta kuitenkin jotain sinnepäin. Ja onhan nuoruus niin sanomattoman kaunis — kaikkine kauniine ihanteineen. Ikävä vain, että ne ovat niin hetkellisiä ja vaihtelevia, kuin huhtikuun aurinko. Odottakaahan, kunnes tulette minun ikääni! Kun kokonaisen kolmenkymmenen vuoden ajan — viisikymmentä kaksi kertaa vuodessa, juhlapäiviä lukuunottamatta — on saanut saarnatuolista julistaa ajatuksensa kansalle, niin kyllä totisesti on ennättänyt rauhoittua. Muistakaa minua, kun pääsette niin pitkälle, herra kandidaatti.

WEINHOLD

(yhdeksäntoista vuotias, kalpea, laiha, nopeasti kasvanut. Hänellä on pitkä, sileä, vaalea tukka. Liikkeet levottomia ja hermostuneita.)

Kaikessa nöyryydessä, herra pastori — mutta minä en tiedä — löytyyhän kuitenkin niin monenlaisia eri luonteita.

KITTELHAUS

Rakas kandidaatti, te voitte olla miten levoton luonne tahansa — (*moittivalla äänellä*) ja se te olette, — te voitte iskeä kuinka tulisesti ja kuinka ajattelemattomasti tahansa vasten olevia olojamme, niin taltutte te kuitenkin. Niin, niin, minä myönnän kyllä, että meillä on virkaveljiä jotka vielä hyvinkin ijäkkäinä miehinä antautuvat kaikenlaisiin poikamaisuuksiin. Yksi saarnaa väkijuomia vastaan ja perustaa raittiusyhdistyksiä, toinen kirjailee kiihoituskirjasia, jotka kieltämättä voivat olla sangen mieltä kiinnittäviä lukea. Mutta mitä voittavat he sillä? Sillä ei lievitetä kankurien kesken mahdollisesti vallitsevaa hätää. Mutta sitävastoin häiritään koko yhteiskunnallinen rauha. — Ei, voitaisiin todellakin miltei sanoa: suutari pysyköön lestissään! Sielunhoitaja älköön ruvetko vatsanhoitajaksi. Saarnatkaamme jumalan puhdasta sanaa ja jättäkäämme kaikki muu hänen huomaansa, joka pitää huolen taivaan linnuista ja kedon kukkasista. — Mutta minne on rakastettava isäntämme joutunut?

ROUVA DREISZIGER

(*tulee sisään rouva Kittelhausin kanssa. Hän on kaunis, voimakas ja roteva, noin kolmenkymmenen vuotias. Hänen käytöksensä ja puhetapansa on silmiin pistävässä ristiriidassa hänen hienon ja kallisarvoisen pukunsa kanssa*).

Olette aivan oikeassa, herra pastori. Vilhelm käyttäytyy aina tällä tavalla. Jos hänen päähänsä pistää jotain, niin juoksee hän tiehensä ja jättää minut istumaan yksin. Olen usein puhunut hänelle siitä, mutta ei mikään pysty häneen.

KITTELHAUS

Rakas, armollinen rouva, hän on liikemies.

WEINHOLD

Ellen minä erehdy, niin tuolla alhaalla on jotain hullusti.

DREISZIGER
(tulee tulisena ja kiihoittuneena).

No, Rosa, saako pian kahvia?

ROUVA DREISZIGER
(happamasti)

Aina sinä olet pakoitettu juoksemaan tiehesi.

DREISZIGER
(kevyesti)

Sinä et ymmärrä sitä!

KITTELHAUS

Suokaa anteeksi, mutta teillä on varmaankin taas ollut jotain ikävyyksiä, herra Dreisziger.

DREISZIGER

Ikävyyksiä minulla on joka jumalan päivä, hyvä herra pastori. Siihen olen tottunut. No Rosa? Saammeko pian kahvia?

ROUVA DREISZIGER
(menee tyytymättömänä vetämään kellon nuorasta).

DREISZIGER
(kävelty ään muutaman kierroksen).

Juuri nyt, herra kandidaatti, olisi teidän pitänyt olla tuolla alhaalla. *(on mennyt akkunan luo, työntää akkunaverhon syrjään ja katselee ulos. Huudahtaa tahtomattaan)* Sellaisia lurjuksia!! — Tulehan tänne

Rosa! — Sanopas minulle — tuo pitkä, punatukkainen mies tuolla alhaalla? —

KITTELHAUS

Eikö hän ole tuo, niinkutsuttu puna-Bäcker.

DREISZIGER

Sanopas minulle, onko se mahdollisesti hän, joka häpäsi sinua toissa päivänä? Muistathan, mitä kerroit minulle, kun Johann auttoi sinua vaunuihin.

ROUVA DREISZIGER
(pitkäveteisesti)

En muista niin tarkkaan.

DREISZIGER

Älä nyt ole olevinasi. Minun täytyy saada se tietää. Olen jo saanut tarpeekseni heidän hävyttömyyksistään. Jos se on tuo tuolla, niin panen minä hänet syytteeseen.

(„Verituomiota“ lauletaan ulkona).

Kuulkaahan! Kuulkaahan vain!

KITTELHAUS
(aivan harmistuneena)

Eikö tästä rähinästä siis todellakaan tule loppua? Minä puolestani luulen, että nyt vihdoinkin olisi aika poliisin sekaantua asiaan. *(menee akkunan luo).* Tulkaahan katsomaan, herra Weinhold! Nyt ei ole ainoastaan nuoriso liikkeellä — siellä juoksee myöskin vanhoja kankureita tuossa joukossa. Miehiä, joita minä monet vuodet olen pitänyt erittäin rehellisinä ja jumalaapelkääväisinä. He juoksevat mukana. He

ottavat osaa tähän ennen kuulumattomaan rähinään. He polkevat jumalan lain jalkainsa alle. Puolustatteko nytkin noita ihmisiä?

WEINHOLD

Niin, herra pastori — nuo ihmiset ovat nälkiintyneitä, ymmärtämättömiä, kurjia raukkoja. He päästävät tyytymättömyytensä ilmoille, ymmärryksensä mukaan. Sellaisilta ihmisiltä ei voi odottaa —

ROUVA KITTELHAUS

(pieni, laiha ja kuihtunut, on enemmän vanhan neidin kuin rouvan näköinen).

Herra Weinhold, minä pyydän teitä. —!

DREISZIGER

Herra kandidaatti, valitan suuresti — mutta minä en ottanut teitä luokseni pitämään esitelmiä humaanisuudesta. Teidän ainoa tehtävänne on kasvattaa minun lapsiani. Pyydän teitä jättämään minun asiani minulle itselleni. Yksin ja ainoastaan minulle! Ymmärrättekö?

WEINHOLD

(seisoo hetkisen kankeana ja kuolonkalpeana, hymyilee sitten pakoitetusti ja vieraasti. Hiljaa)

Niin, niin! minä olen ymmärtänyt teidät. Minä olen aavistanut tämän; tämä vastaa täysin minun toiveitani. *(menee).*

DREISZIGER

(karkeasti)

Laittautukaa siis matkoihinne, niin pian kuin suinkin, me tarvitsemme huoneen.

ROUVA DREISZIGER

Mutta Wilhelm, Wilhelm!

DREISZIGER

Oletko järjiltäsi? Sinä tahdot suojella ihmistä, joka puolustaa tuollaisia roistomaisuuksia kuin tuokin häväistyslaulu.

ROUVA DREISZIGER

Mutta rakas ystävä, eihän hän ollenkaan ole sitä —

DREISZIGER

Herra pastori, onko hän puolustanut tai eikö hän ole puolustanut sitä?

KITTELHAUS

Herra Dreisziger, täytyy ottaa huomioon hänen nuoruutensa.

ROUVA KITTELHAUS

Minä en ymmärrä — tuo nuorukainen on erittäin hyvästä ja kunnioitettavasta perheestä. Hänen äitinsä oli niin onnellinen siitä, että hän sai niin hyvän paikan täällä. Ja nyt — nyt hän ei ymmärrä pitää sitä.

PFEIFER

(riuhtaisee etehiseen vievän oven auki ja huutaa)

Herra Dreisziger, herra Dreisziger, he ottivat hänet kiinni. He ovat ottaneet yhden heistä kiinni!

DREISZIGER

(äkkiä)

Onko kukaan mennyt poliisia noutamaan?

PFEIFER

Täällä juuri tulee itse poliisimestari portaissa.

DREISZIGER

(ovella)

Nöyrin palvelijanne, herra poliisimestari. Minua suuresti ilahuttaa teidän tulonne.

KITTELHAUS

(koettaa merkeillä selittää naisille, että he tekevät parhaiten, jos poistuvat. Molemmat rouvat ja hän poistuvat salonkiin).

DREISZIGER

(suurimmassa määrässä kiihtyneenä. Poliisimestarille, joka on tullut sisään)

Herra poliisimestari, olen vihdoinkin antanut värjärieni nipistää yhden noista laululinnuista. En voinut enään istua kädet ristissä. Heidän hävyttömyytensä on todellakin rajaton. Se on aivan sietämätön. Minulla on vieraita kodissani ja nuo hävyttömät uskaltavat — he häpäisevät minun vaimoani, kun hän näyttäytyy ulkona, minun poikani eivät enään ole varmat hengestään. Minä en voi mennä takaamaan etteivät he vielä tarjoa vierailleni selkäsaunaa. Minä vakuutan teille, että jos järjestetyssä yhteiskunnassa on luvallista kerta toisensa jälkeen julkisesti ja rankaisematta häväistä moitteettomia yhteiskunnan jäseniä, niinkuin minua ja minun perhettäni, niin — niin silloin — silloin täytyy minun valittaa, että minulla sattuu olemaan toiset käsitteet oikeudesta ja hyvistä tavoista.

POLIISIMESTARI

(*noin 40-vuotias, keskikokoinen, jykevä ja verevä. On puettuna ratsuväen pukuun ja kannuksiin, sapeli vyöllä*).

Ei suinkaan — ei — ei suinkaan, herra Dreisziger — Minä olen teidän palveluksenne. Rauhoittukaa vain, minä olen aivan kokonaan teidän palveluksenne. Se on aivan luonnollista. — Minä olen sitäpaitsi hyvin tyytyväinen, että olette antanut ottaa kiinni yhden niistä pahimmista kirkujista. Olen oikeastaan enemmän kuin tyytyväinen, että tästä vihdoinkin tulee loppu. Noitten rauhanhäiritsijäin joukossa on muutamia, joita jo kauvan olen vaaninut.

DREISZIGER

Heissä on joitakuita sellaisia hulttioita ja renttuja, jotka eivät halua tehdä työtä, laiskoja lurjuksia, jotka viettävät sikamaista elämää, maleksien kaiket päivät kapakoissa, kunnes ovat saaneet viimeisenkin roponsa alas kurkustaan. Mutta nyt olen minä lujasti päättänyt tehdä lopun noiden renttujen alituisesta ulvomisesta — ja tehdä sen perinpohjin! Ei ainoastaan minun itseni, vaan koko yhteiskunnallisen rauhan vuoksi.

POLIISIMESTARI

Niinpä niin, niinpä tietenkin, herra Dreisziger! Se täytyy jokaisen myöntää. Ja niin paljon kuin minun voimani riittävät —

(*Melua ulkoa*).

DREISZIGER

Pamppua pitäisi antaa tuolle saatanan roistojoukolle.

POLIISIMESTARI

Aivan oikein, aivan oikein. Varoittavaksi esimerkiksi pitäisi muutamia heistä ruoskia.

KUTSCHE

(*tulee, tekee kunniaa. Kun ovi etehiseen avataan kuuluu raskaita, meluavia askeleita rappusissa*).

Herra poliisimestari, saan nöyrimmästi ilmottaa: olemme ottaneet kiinni yhden heistä.

DREISZIGER

Tahdotteko nähdä miehen, herra poliisimestari?

POLIISIMESTARI

Tietysti, tietysti. Me tahdomme nähdä tuon miehen heti ja vieläpä hyvin läheltä. Olkaa nyt hyvä ja luottakaa minuun, herra Dreisziger. Minä hankin teille hyvitystä, niin totta kuin nimeni on Heide.

DREISZIGER

Siihen minä en tyydy, mies on hetimiten asetettava yleisen tuomioistuimen eteen.

JÄGER

(*tulee sisään neljän värjärin raastamana. Värjärit ovat nähtävästi tulleet suoraan työstään, sillä heidän kasvonsa, kätensä ja pukunsa ovat väriin tahratut. Vangilla on lakki vinossa, esiintyy julkealla iloisuudella ja hiukan päihtyneenä*).

Sellaisia alhaisia, viheliäisiä miehiä! Ja te olette olevinanne työmiehiä, ja tovereita? — Ennen minä antaisin käsieni mädäntyä, ennenkuin hyökkäisin samanarvoisen toverini niskaan.

KUTSCHE
(*saatuaan merkin poliisimestarilta*).

Päästäkää hänet!

JÄGER
(*seisoo vapaana ja julkeana. Värjärit asettuvat ovelle vahtiin*).

POLIISIMESTARI
(*huutaa Jägerille*)

Lakki päästä, lurjus!

JÄGER
(*ottaa hitaasti ja hätäilemättä lakin pois päästään, muuttamatta ivallista hymyään*).

POLIISIMESTARI

Mikä on sinun nimesi?

JÄGER

Milloin olen juonu veljenmaljan sinun kanssas? (*Liikettä läsnäolevissa*).

DREISZIGER

Sepä oli todellakin paksua!

POLIISIMESTARI
(*kalpenee vihasta, on vähällä hyökätä ylös, mutta pakoittaa itsensä näennäiseen tyyneyteen*).

No niin, siitä kyllä vielä selvitään. — Minä kysyn, mikä on sinun nimesi?

JÄGER
(*ei vastaa*).

POLIISIMESTARI

Vastaa, mies, tai annan minä sinulle viisikolmatta lyöntiä —!

JÄGER

(hauskalla tuulella ja välittämättä uhkauksista, rupeaa puhuttelemaan kaunista palvelustyttöä, joka on ollut aikeessa tarjota kahvia, mutta on hämmästyneenä seisahtunut katselemaan tätä odottamatonta kohtausta).

Vai niin, sinäkin kuulut siis tähän seurueeseen, kulkuri-Emilie. Laita ittesi ajoissa pois täältä, sillä täällä voi tulla tänä yönä sellainen rajuilma, että joka nurkka voi rysähtää alas. *(Tyttö tirkistelee punastuen Jägeriä, huomattuaan että Jäger puhutteli häntä, peittää kasvonsa käsillään ja juoksee pois, jättäen kahvitarjottimen paikoilleen. Taaskin liikettä läsnäolevissa).*

POLIISIMESTARI

(melkein suunniltaan, Dreiszigerille)

Tähän ikääni en ole koskaan vielä kuullut moista hävyttömyyttä.

JÄGER

(sylkäsee)

DREISZIGER

Mies, sinä et nyt ole missään karjapihassa — ymmärrätkö?

POLIISIMESTARI

Nyt on kärsivällisyyteni loppu. Viimeisen kerran, mikä on nimesi?

KITTELHAUS

(on avannut salongin oven, katsellut ja kuunnellut, tulee esiin. Häneen on kovin koskenut näkemänsä ja kuulemansa, vapisee mielenliikutuksesta).

Hänen nimensä on Jäger, herra poliisimestari. — Eikö totta — Moritz? — Moritz Jäger. *(Jägerille)* Sanohan Jäger, tunnetko minut vielä?

JÄGER
(*vakavasti*)

Olette pastori Kittelhaus!

KITTELHAUS

Niin, sinun sielunpaimenesi, Jäger! Hän, joka on vastaanottanut sinut kristillisen seurakunnan yhteyteen, kasteen kautta, — ja jonka kädestä ensikerran vastaanotit Herran pyhän ehtoollisen. Minä, joka olen työllä ja vaivalla koettanut sydämellesi painaa jumalan kalliita sanoja. Onko tämä kiitollisuutta, mielestäsi?

JÄGER
(*synkkänä kuin kuritettu koulupoika*)

Annoinhan minä siitä taalerin tietääkseni!

KITTELHAUS

Rahoja, rahoja! — Luuletko ehkä, että minä halpamaisesta voitonpyynnistä — Pidä sinä rahasi! — Mitä hulluutta tämä on? Ole nyt uljas ja esiinny kristillisen ihmisen tavoin! Muista mitä olet luvannut. Pidä jumalan käskyt ja ole hyvä ja hurskas! Rahoja, rahoja — — — —

JÄGER

Minä olen kveekari, herra pastori, enkä usko mitään.

KITTELHAUS

Mitä, kveekari? Älä lörpöttele! Koeta tehdä parannus, äläkä jaarittele ajattelemattomuuksia! Kveekarit — tiedätkö edes mitä he ovat? He ovat hurskaita ihmisiä eivätkä pakanoita, kuten sinä! — Vai kveekari!

POLIISIMESTARI

Teidän luvallanne, herra pastori. *(astuu pastorin ja Jägerin väliin).* Kutsche, sitokaa hänen kätensä.

(Ulkoa kuuluu villi ulvonta:)

„Jäger, Jägerin täytyy tulla ulos!“

DREISZIGER

(astuu akkunan luo, säikähtyy vähäsen, kuten muutkin).

Mitä nyt taas?

POLIISIMESTARI

Minä ymmärrän kyllä, että heillä on aikomus saada tämä rakkari ulos jälleen. Mutta tällä kertaa emme teekään heille mieliksi. Oletko ymmärtänyt, Kutsche? Hän on vietävä arestiin.

KUTSCHE

(nuora kädessä, viivytellen).

Kaikella kunnioituksella, herra poliisimestari, siellä on vallan pirullinen pyykki tuolla alhaalla. Siellä on oikea helvetin liemi, herra poliisimestari. Siellä on Bäcker ja tuo seppä ja — sitten —

KITTELHAUS

Suokaahan anteeksi! Eikö olisi parempi, herra poliisimestari, jos koettaisimme rauhallista tietä, ettemme herättäisi yhä enemmän pahaa verta? Ehkä Jäger lupautuu vapaaehtoisesti seuraamaan, tahi —

POLIISIMESTARI

Mitä te ajattelette?! Entäs minun vastuunalaisuuteni! Sellaiseen minä en voi suostua. Eteenpäin, Kutsche, äläkä laahustele siinä!

JÄGER

(*ojentaa ivallisesti nauraen kätensä sidottaviksi*).

Sido lujasti ny'. Lujemmin, niin lujasti kuin voit. Se on kuitenkin vain hetkellinen huvi.

KUTSCHE

(*sitoo hänet värjärien avulla*).

POLIISIMESTARI

Eteenpäin, mars! (*Dreiszigerille*). Jos olette levoton, voimme antaa värjärien mennä mukana, he asettavat hänet keskeensä, minä ratsastan edessä ja Kutsche kulkee takana. Joka uskaltaa vastustaa, hänet hakkaan minä maahan!

(*Kirkunaa ulkona.*)

Kukkokiekuu — u! Vou — vou — vou!

POLIISIMESTARI

(*ravistaa uhkaavasti nyrkkiään akkunaa kohti.*)

Senkin kanaljat, minä opetan kyllä teidät kiekumaan! Eteenpäin, mars! (*menee edellä, paljastettu sapeli kädessä, toiset seuraavat häntä Jägerin kanssa*).

JÄGER

(*huutaa mennessään*).

Komppaniia, eteenpäin mars, ma—ars! (*nauraa hurjasti*).

DREISZIGER

(*äänettömyyden jälkeen, näennäisellä tyyneydellä*).

No, nyt kai ei meitä enään häiritä? (*sytyttää sikaarin*). Tuo mies! (*naurahtaa hermostuneesti*). Se oli sanomattoman hassua!

(*Ulkoa kuuluu huutoa*).

KITTELHAUS

Kansahan pitää aivan hirveätä melua!

DREISZIGER

He tahtovat, että paistettujen varpusten pitäisi lentää heidän avonaisiin suihinsa. Saadaanpas nähdä! Vallanpitäjät ehkä tästä huomaavat, että heidän on jotakin tehtävä.

PFEIFER

(horjuu sisään kalpeana ja hengästyneenä).

Herra Dreisziger, herra Dreisziger!

DREISZIGER

(kiivaasti).

No, Pfeifer, mitä nyt? Mitä on tekeillä?

KITTELHAUS

Tehän voitte peloittaa ihmisen ihan kuoliaaksi. Puhukaa toki!

PFEIFER

(änkäten).

Sellainen tavaton — kauhea tapaus — järjestysmiehet — perii hukka!

DREISZIGER

Piruko teitä riivaa? Onko joku taittanut niskansa, vai —?

PFEIFER

(parkaisee tuskasta, melkein itkien).

Ne vapauttivat Moritz Jägerin — antoivat selkään poliisimestaria, rusikoittivat poliisia ja ajoivat

heidät tiehensä. Sapeli poikki — kypäri murskaksi — ai, ai, ai!

DREISZIGER

Oletteko kadottanut järkenne, Pfeifer?

KITTELHAUS

Sehän olisi suoranainen vallankumous!

PFEIFER

(*istuu tuolille, vapisee, päivittää ja voivottaa*).

Herra Dreisziger, se alkaa tulla vakavaksi! Herra Dreisziger, se tulee vakavaksi!

DREISZIGER

No, niin ollen voi koko poliisivoima ryhtyä asiaan —

PFEIFER

Herra Dreisziger, siitä tulee tosi!

DREISZIGER

Äh, suu kiinni Pfeifer!

ROUVA DREISZIGER

(*tulee salongista pastorin rouvan kanssa*).

Oh, tämähän on ihan kauheata, rakas Wilhelm! Meidän hauska iltamme on kokonaan pilattu. Nyt tahtoo pastorin rouva vihdoinkin päästä kotiin.

KITTELHAUS

Hyvä rouva Dreisziger, se lienee todellakin parasta tänään.

ROUVA DREISZIGER

Mutta Wilhelm, sinun pitäisi kerrankin oikein perinpohjin tehdä ratkaisu heidän kanssaan.

DREISZIGER

Niin sinä sanot. Menepäs ja tee see, niin saat nähdä. — Olenko minä tyranni? Olenko minä kansan nylkijä?

JOHANN

(*tulee*).

Armollinen rouva! Minä olen varovaisuuden vuoksi valjastanut hevoset. Pikku pojat istuvat jo vaunuissa. Jos hullusti käy, niin ajamme tiehemme.

ROUVA DREISZIGER

Mikä kävisi hullusti?

JOHANN

Niin — en minä tiedä. Mutta tuonne alhaalle tulvaa väkeä myötäänsä. He ovat jo ajaneet sekä poliisimestarin että Kutschen tiehensä.

PFEIFER

Siitä tulee tosi, herra Dreiszigerǃ Siitä tulee tosi.

ROUVA DREISZIGER

(kasvavalla tuskalla).

Mutta mitä he sitten oikeastaan aikovat? — Mitä he tahtovat? Eiväthän he vaan aikone hyökätä tänne, Johann?

JOHANN

Armollinen rouva, he ovat vihaiset kuin koirat.

PFEIFER

Siitä tulee tosi, täysi, katkera tosi!

DREISZIGER

Suu kiinni, aasi!

KITTELHAUS

Minä olen tehnyt päätökseni. — *(Johannille).* Mitä kansa vaatii?

JOHANN

Isompaa palkkaa tietysti tahtovat, nuo hulttiot!

KITTELHAUS

No niin, hyvä! — Minä menen tuonne alas ja täytän velvollisuuteni. Minä menen ja puhun heille järkeä.

JOHANN

Herra pastori, siitä ei ole apua, he eivät tyydy sanoihin.

KITTELHAUS

Hyvä herra Dreisziger, yksi ainoa sana vain. Saanko pyytää teitä asettamaan portin sisäpuolelle pari miestä, jotka voivat sulkea portin heti minun jälkeeni.

ROUVA KITTELHAUS

Aiotko todellakin mennä ulos heidän luokseen, Josef?

KITTELHAUS

Aion, aion! Minä tiedän mitä teen. Ole aivan huoletta. Herra on minun turvani!

ROUVA KITTELHAUS

(*pusertaa hänen kättään, väistyy poispäin ja pyyhkii kyyneleitä silmistään. Melu ulkona yhä jatkuu*).

KITTELHAUS

Minä olen menevinäni kaikessa rauhassa kotiin. Tahtoisinpa nähdä, eikö minun hengellinen virkani — enkö minä vielä voi herättää respektiä noissa ihmisissä. — Sitä juuri tahdon nähdä. — No, jumalan nimeen siis! (*menee Dreiszigerin, Pfeiferin ja Johannin seuraamana*).

ROUVA KITTELHAUS

Rakas rouva Dreisziger, (*heittäytyy itkien hänen kaulaansa*) ettei hänelle vain tapahtuisi mitään onnettomuutta!

ROUVA DREISZIGER

(*omissa mietteissään*).

Minä en ensinkään ymmärrä, hyvä rouva, minusta tuntuu niin kummalta — en tiedä oikein — mutta minä melkein pelkään. — Mutta onhan sellainen aivan mahdotonta — eihän sellaista voi — minusta tuntuu aivan kuin rikkaus olisi rikos. — Tiedättekö, jos joku olisi sanonut sen minulle ennemmin, niin minä varmaan mieluimmin olisin jäänyt entisiin, pikku oloihini.

ROUVA KITTELHAUS

Rakas rouva Dreisziger, kaikellaisissa olosuhteissa voipi olla omat ikävät puolensa.

ROUVA DREISZIGER

Niin, niin, niin minäkin arvelin. Jos meillä on jotain enemmän kuin muilla ihmisillä, niin herra jumala, emmehän me ole sitä varastaneet. Se on rehellisesti koottua, ropo rovolta. Eihän se voi olla mahdollista, että he hyökkäävät päällemme.. Eihän mieheni voi mitään sille, että liike käy huonosti.

(*Kuuluu aivan hirveä melu ja huutaminen. Molemmat naiset kalpenevat ja katsovat kauhistuen toisiinsa*).

DREISZIGER

(*syöksyy sisään*).

Rosa, heitä jotain päällesi, ja hyppää vaunuun, minä tulen heti perässä! (*kiiruhtaa kassakaapille, avaa sen ja panee taskuihinsa useita arvoesineitä*).

JOHANN

(*tulee*).

Kaikki on valmista! Mutta nyt täytyy kiiruhtaa, ennenkuin he ennättävät takaportille.

ROUVA DREISZIGER

(*heittäytyy pelästyksissään kuskin kaulaan*).

Johann, hyvä, rakas Johann! Pelastakaa meidät! Pelastakaa minun lapseni, hyvä, hyvä —

DREISZIGER

Mutta rauhoituhan nyt toki! Laske Johann irti!

JOHANN

Rauhoittukaa, herran tähden, hyvä rouva! Mustat ovat hyvin levänneitä, ei kukaan saa meitä kiinni,

ja jos joku yrittäisi estää meitä, niin ajamme sen yli. (*menee*).

ROUVA KITTELHAUS

(*tuskassa*).

Mutta minun miehenì, minun mieheni? Herra Dreisziger, minun mieheni?

DREISZIGER

Hyvä rouva, hänelle ei ole mitään tapahtunut, olkaa aivan huoletta, hänellä ei ole mitään vaaraa!

ROUVA KITTELHAUS

Hänelle on tapahtunut jotain. Te ette vain sano sitä.

DREISZIGER

Älkää nyt ottako sitä niin vaikeasti! He saavat sitä vielä katua. Minä näin kyllä, kutka ottivat osaa siihen. Niin sanomattoman hävytön julkeus ei jää rankaisematta. Seurakunta rääkkää sielunpaimentaan, hyi saakeli! Hulluja koiria, mielettömiä hirviöitä, joita täytyy kohdella ansion mukaan. (*rouva Dreiszigerille, joka on melkein tajuton pelosta*). Etkö kuule, että roskaväki on tullut hulluksi!

(*Alhaalta kuuluu rikkuvain ikkunain helinää*).

Roskajoukko on saanut vesikauhun. Nyt ei ole muuta neuvoa kuin joutua kiireesti pois täältä.

Ulkona huudetaan:

Toimitsija Pfeifer ulos! Toimitsija Pfeiferin täytyy tulla ulos!

ROUVA DREISZIGER

Pfeifer, Pfeifer, he tahtovat Pfeiferiä ulos!

PFEIFER

(*syöksyy sisään*).

Herra Dreisziger, takaportilla on jo kansaa. Ovi ei kestä enää kolmea minuuttia. — Seppä Wittich hakkaa sitä rautasangolla kuin hullu!

Huuto ulkoa yhä selvemmin:

Toimitsija Pfeiferin pitää tulla ulos!

(*Rouvat Dreisziger ja Kittelhaus juoksevat kauhistuneina ulos*).

PFEIFER

(*kuuntelee kalpeana ja joutuu mielenvikaisen kauhun valtaan. Hän itkee, rukoilee, ulvoo ja valittaa vuorotellen — tuhlaa Dreiszigerile lapsellisia hyväilyjä — silittelee hänen poskiaan ja käsiään. Takertuu häneen kuin hukkuva*).

Voi rakkahin, parhain, armollisin herra Dreisziger! Älkää jättäkö mua pulaan! Olen aina palvellu teitä uskollisesti — olen kohdellu työväkeä hyvästi. Mutta suurempaa palkkaa kuin minkä te olitte määränny, en tietysti voinu maksaa. Älkää mua jättäkö — he tappavat mun — jos löytävät, niin murhaavat! Herra jumala — jumala sentään — vaimoni ja lapseni! —

DREISZIGER

(*pyrkien irti Pfeiferistä*).

Irtaudu minusta, ihminen! Kyllähän me pääsemme pakoon! Kyllähän me pakoon pääsemme! (*ulos Pfeiferin kanssa*).

(*Muutaman sekunnin on huone tyhjänä. Salista kuuluu ikkunan särkeminen. Voimakas rymy vapisuttaa koko rakennusta. Sitten valtavat eläköönhuudot, joidenka jälkeen ihan hiljaista. Sitten alkaa kuulua hiljaisia ja varovaisia askeleita sekä ääniä käytävässä*).

JÄGER

Vasemmalle — ylös — hiljaa — älä ammu!

WITTICH

Hornaan ne pyövelit! Me menemme häihin. Mene edellä!

BÄCKER

Ei! Mene sinä! (*Muutamia nuoria poikia ja tyttöjä ilmestyy arkoina ovelle, tunkien toinen toistaan edelleen. Ujous pian kuitenkin katoaa ja laihtuneet, kituneet, risaiset olennot täyttävät huoneen. Uteliaina katselevat he ympärilleen, uskaltamatta koskea mihinkään. Lopulta istuvat tuoleille, ottavat tauluja seiniltä ja katselevat peileihin*).

(*Jäger, Bäcker, Baumert ja Wittich, jolla on rautasanko kädessä, hyökkäävät sisään aivan kuin etsien jotain, huutaen käheällä äänellä*).

JÄGER

Mihin hän joutui?

BÄCKER

Missä on ihmiskiduttaja?

WITTICH

Jos me syömme heiniä, niin syö sinä höylänlastuja! Jos saamme hänet kiinni, niin hirtämme hänet!

JÄGER

(*tulee*).

Hän on tiessään!

KAIKKI

Kuka?

JÄGER

Dreiszziger —

BÄCKER

Entä Pfeifer? — Etsikää Pfeifer — etsikää Pfefer!

KAIKKI

Etsikää, etsikää Pfeifer!

JÄGER

Ellemme saa käsiimme Dreiszziger-lurjusta, niin köyhäksi ainakin teemme hänet!

WITTICH

Köyhäksi kuin kirkon rotta — köyhäksi! (*Kaikki aikovat hyökätä saliin*).

BÄCKER

(*estää heitä*).

Kuulkaa miehet! Kun ensin täältä selviydymme, niin sitten vasta oikein alamme. Täältä menemme Bielauhun hävittämään Dittrichin konekutomon. Tehtaista tulee koko kurjuus!

ANSORGE

(*tulee, katselee epäillen ympärilleen, pudistaa päätään ja lyö otsaansa*).

Kuka minä olen? Kankuri Anton Ansorge! Onko Ansorge tullu mielipuoleksi? — Mitä hän täällä tekee? Mikä on Ansorge? (*lyö useita kertoja otsaansa*). Minä en o' viisas! En varmaankaan o'

viisas! Menkää tiehenne, menkää tiehenne, kapinoitsijat! Jos sinä otat mun taloni, niin otan minä sun! (*syöksyy ulvoen saliin, toiset seuraavat riemuiten ja nauraen*).

ESIRIPPU.

VIIDES NÄYTÖS

HENKILÖT:

BÄCKER.
MORITZ JÄGER.
BAUMERT.
HORNIG.
WITTICH.
HILSE, kankuri.
MUORI HILSE, hänen vaimonsa.
GOTTLIEB, heidän poikansa.
LUISE, hänen vaimonsa.
MIELCHEN, heidän tyttärensä.
SCHMIDT, välskäri.

Nuoria ja vanhoja mies- ja naiskankureita.

Bielaussa. Vanhan Hilsen mökki. Vasemmalla akkuna, jonka edessä pöytä. Samalla seinällä sänky. Oikealla uuni pankkoineen, kangastuoli ja pesupunkka. Pöydän ympärillä istuvat penkillä, sängyllä ja jakkaralla vanha Hilse, hänen vanha, sokea ja melkein kuuro vaimonsa, hänen poikansa Gottlieb ja tämän vaimo Luise, pitämässä aamurukoustaan. Puolarukki ja kerinpuut pöydän ja sängyn välissä. Nauloilla roikkuu lankavyyhtejä. Kaikenlaista rojua vähän kaikkialla. Perällä ovi, joka johtaa pieneen eteiseen, jossa näkyy repaleisia vaatteita kuivamassa. Valo tulee vasemmalta.

HILSE

(*roteva, vaikka työn ja kärsimysten köykistämä, toiskätinen sotilas-vanhus, terävänenäinen, harmaa ihoinen, ja silmät kuten muillakin kankureilla syvällä päässä. Kaikki paitsi muori Hilse seisovat*).

Sinua, hyvä herra jumala, emme voi tarpeeksi kiittää siitä, että sinä myöskin tänä yönä armossas ja hyvyydessäs olet suojellu meitä, niin ettei mitään pahaa o' meille tapahtunu. Herra, sun hyvyytes on loppumaton — ja me olemme köyhiä, kurjia — syntisiä ja viheliäisiä me olemme. Mutta sinä, hyvä isä käännät kasvos meidän puoleemme, kalliin poikas, meidän herramme ja vapahtajamme, Jesuksen Kristuksen tähden. Ja jos me usein kärsimysten ja koettelemusten ahjossa epäuskoisiksi tulsimme, niin älä lue sitä meille virheeksi, vaan anna anteeks meidän syntimme. Anna meille kärsivällisyyttä, taivaallinen isämme, niin, että me näiden kärsimysten jälkeen pääsisimme osallisiksi sinun ikuisesta autuudestas, amen.

MUORI HILSE

(*on etukumarassa yrittänyt kuulla, itkien*).

Niin, niin — kauniisti sinä rukoilet, isä! Sen sinä teet! (*Luise menee pesemään vaatteita. Gottlieb kutomaan*).

HILSE

Mutta missä tyttö viipyy?

LUISE

Hän on menny Peterswaldauhun — Dreiszigerille —

HILSE

(*lujaa.*)

No, äiti, annanko sulle rukin ny?

MUORI HILSE

Anna ny, isä!

HILSE

(*asettaa rukin hänen eteensä*).

Kyllähän minäkin sen tekisin sun edestäs —

MUORI HILSE

Ei, ei — millä saisin aikanikaan kulumaan.

HILSE

Annahan kun pyhkiän vähän sormias, ettei lanka tule rasvaiseksi. — (*pyyhkii muorin kädet rätillä*).

LUISE

Koska meillä on ollu muka rasvaisia ruokia käsillä?

HILSE

Ellei meillä o' rasvaisuutta, niin syömme kuivaa leipäämme — ellei o' leipää, niin syömme perunoita — ja perunain puutteessa kuivia liseitä.

LUISE

(*uhmaten*).

Ja ellei meillä o' liseitä, niin teemme kuin Wenglerit tuossa vastapäätä — kaivamme ylös jonkun kuolleen hevosen raadon ja elämme siitä pari viikkoa.

GOTTLIEB

Voi hyvänen aika, millaista kieltä sinä käytät!

HILSE

Älä puhu noin jumalattomia! (*istuu rukkinsa ääreen*).

HORNIG

(*tulee*).

Onnea vain työllenne!

HILSE

Kiitoksia Hornig! Milloin sinä oikeastaan nukut? Aina olet sinä liikkeellä.

HORNIG

Nykyään minä en voi nukkua —

LUISE

Terve tuloa, Hornig!

HILSE

Mitä uutisia kuuluu?

HORNIG

Kauniita uutisia, mestari. Peterswaldaulaiset ovat kerrankin päästäneet pirun irti, ja ajaneet Dreiszigerin perheineen pois pesästään.

LUISE

(*innostuu vähitellen*).

Hornigin ei pitäisi valhetella heti kun on silmänsä auki saanu!

HORNIG

En tällä kertaa, tyttöseni, en tällä kertaa. Tämä on täyttä totta. Dreisziger on karkoitettu. Eilen illalla tuli hän Reichenbachiin, mutta ei uskaltanu jäädä sinnekään, vaan jatkoi heti matkaansa Schweinitziin.

HILSE

Lopeta ny' jo, Hornig!

HORNIG

Kaikki on totta, vaikka tuohon paikkaan jäisin. Jokainen lapsikin sen jo tietää. Minä en puhuis mitään, ellen omin silmin olis nähny. Ja nähny kuten teidät tässä. Tehtailijan talo hävitettiin kivijalasta aina katon harjaan asti. Kiviseen katuun heitettiin lasit ja porsliinit akkunoista — jokeen upotettiin kankaita ja kaluja niin paljon, että vesi juoksee ny pitkin rantoja ja on muuttunu vallan siniseksi siitä sinivärin paljoudesta, joka siihen ajettiin. Jumalattoman suuret väripilvet peittävät koko ilman. Voi, sitä hävityksen kauhistusta asunnossa, makasiineissa ja värjäyslaitoksella — seinäverhot ja lattiat revittiin — peilit lyö-

tiin murskaksi — ovivverhot, huonekalut kaikki leikeltiin, revittiin, rikottiin murskaksi jauhettiin pieniksi muruiksi. Se oli kauheampaa kuin sodassa, saatte uskoa.

HILSE

(*ravistelee epäilevästi päätänsä*).

Meikäläiset kankuritko olsivat niin tehneet?

(*Muutamia naapureita on tullut ovelle*).

HORNIG

Keitäs muita ne sitte olsivat olleet. Tunsin jokainoan ja puhuttelin heitä, kun kuljetin maaneuvosta huoneiden läpi. He olivat yhtä lauhkeita kuin ennenkin. He tekivät työtään hitaasti, mutta perinpohjaisesti. Maaneuvoskin puhutteli montaa — ja he olivat nöyriä kuten tavallisesti. Mutta työtään lopettamaan hän ei heitä saanu. He tekivät hävitystyötään huolellisella tarkkuudella, aivan kuin palkan edestä.

HILSE

Menitkö sinä maaneuvoksen kanssa sinne sisään?

HORNIG

Olsinko peljänny tuttavia ihmisiä. Kuljin hänen kanssaan koko joukon läpi. Näin kuinka tuo homma häneenkin koski. Ei kuulunu ainuttakaan sanaa, niin hiljaisesti se kävi. Oli kovin juhlallista kattella miten nuo nälkiintyneet luurangot kostivat hartaudella.

LUISE

(*purskuu innostuksesta pyyhkien silmiään esiliinalla*).

Noin täytyi käydä — siitä se paranee.

1:NEN KANKURI
(eteisessä).

Meillä on liiaksi kansankiduttajia. — Tuossa vastapäätä asuu yksi. Hän elää yltäkylläisyydessä ja loistossa ja antaa kankuriensa kärsiä nälkää.

HILSE
(vielä epäillen).

Mutta kuinka tulivat he sellaiselle päälle?

HORNIG

Jumala sen tietää. — Mutta Dreisziger oli sanonu, että syökööt kankurit heiniä, jos kärsivät nälkää! Se kai sen teki.

(Kankurit ovella kertovat noita sanoja yhä kiihtyen).

HILSE

Jos olsit sanonu mulle: vanha Hilse, huomenna kuolet, niin — olsin vastannu: kenties — paljo mahdollista — tai että: huomenna tulee Preussin kuningas luoksesi — mutta että kankurit ryhtyvät tällaisiin — en koskaan, en koskaan elämässä voi sellaista uskoa.

MIELCHEN
(7 vuotias kaunis, vaaleatukkainen tyttö tulee juosten kori käsivarrella. Näyttää äidilleen hopeaista lusikkaa).

Äiti, äiti — kas mitä mulla on. Tällä sun pitää ostaa mulle hame!

LUISE

Mitä sinä puhut? — Mitä sulla on? Olethan juossu ittes ihan hengästyksiin!

HILSE

Mistä olet saanu lusikan, tyttö?

LUISE

Hän on kai löytäny sen?

HORNIG

Se on ainakin parin, kolmen taalan arvoinen.

HILSE

(*raivossa*).

Ulos heti paikalla, tyttö! Vie lusikka sinne mistä olet sen löytäny! Ulos! Teetkö meidät kaikki varkaiksi? Kyllä minä sulle näytän. —

MIELCHEN

(*takertuu äitiinsä*).

Älä lyö, taata! Minä sen löysin — kaikilla tytöillä — jokaisella on samallainen.

LUISE

(*tuskaisesti ja jännityksellä*).

Mistä löysit sen?

MIELCHEN

(*nyyhkien*).

Peterswaldausta — Dreiszigerin talon edustalta.

HILSE

Vie heti paikalla se takaisin!

MUORI HILSE

Mitä on tekeillä?

HORNIG

Anna Gottliebin juoksuttaa se vahtikonttooriin!

HILSE

Heitä takki hartioilles, Gottlieb!

GOTTLIEB

(*purkeutuu*).

Minä vien ja sanon, että tyttö sen löysi. Älä ny' itke, tyttö! Anna joku rätti ympärille, ettei vioittuis tuo kallis kalu. (*kääríi lusikan varovasti riepuun*).

LUISE

Tuolla olsimme voineet elää monta viikkoa.

HILSE

Se vielä puuttuis! Riennä! Laita, että pääsemme tuosta helvetin kapineesta!

GOTTLIEB

(*menee*).

HORNIG

Minunkin täytyy jo laittautua tieheni. (*menee*).

VÄLSKÄRI SCHMIDT

(*pieni, lihava ja vilkasliikkeinen mies, tulee*).

Hyvää huomenta, hyvä väki! Nythän vasta ihmeitä kuuluu! Hyvää huomenta, vanha Hilse! —

Niinpä niin, Hilse vaari, pitipä poiketa katsomaan miten jaksatte. Mikäs hitto vanhaa muoria vaivaa?

LUISE

Hyvä välskäri! Valosuonet ovat kuivuneet. Hän ei näe rahtuakaan enää.

SCHMIDT

Sen on tehny tomu ja tulenvalolla kutominen. Se on selvä, se! No, nyt on koko Peterswaldau liikkeellä. Kerrotaan mitä kummallisimpia juttuja. Mikä herran nimessä on menny kansaan? Tiedättekö Hilse? He tekevät vallankumouksen, ryöstävät ja hävittävät — Mielchen, missä on Mielchen? Täällä Mielchen, pistäpäs kätesi tänne taskuun! *(Mielchen tekee niin)*. Löydät sieltä piparkakkuja — no, no! älä kaikkia ota! — — Onko mokomaa ennen kuultu! Viisitoista sataa ihmistä liikkeellä. *(Kirkonkellot kauluvat etäältä)*. Kuulkaas vaan — Reichenbachissa soitetaan hälyytystä! Nyt on vallan tuomiopäivä! Inhoittavaa!

HILSE

Tulevatko he todellakin tänne Bielauhun päin?

SCHMIDT

Tietysti. — Tänä päivänä en tahtois olla tehtailija. *(Kankurilaulu kuuluu etäältä)*. Kuulkaas! — Ei kestä montaakaan minuuttia ennenkuin ovat täällä. Hyvästi, hyvät ihmiset! Älkää tehkö mitään tyhmyyksiä! Sotaväki tulee kohta heidän jälkeensä. Peterswaldaulaiset ovat kadottaneet järkensä. *(Kirkonkellot kuuluvat läheltä)*. Herra Jumala! Nyt alkavat meidänkin kellot soida — nythän kansa aivan hurjistuu. *(menee)*.

(Kansa poistuu eteisestä).

GOTTLIEB

(*tulee hengästyneenä*).

Minä näin heidät — minä näin heidät! He ovat täällä — he ovat täällä! Heillä on korennoita, heinähankoja ja kankia. He ovat jo Dittrichin luona mellakoimassa. Herra jes' sentään, mitä tästä tulee! Niin kauhean paljo väkeä! Jos he alkavat hyökätä, niin — kuolema ja kadotus — silloin käy tehtailijoitten huonosti.

HILSE

Miksi olet juossu? Saat taas takaisin rintatautis — ja saat sitte maata viikkoja.

GOTTLIEB

(*kiihkossa*).

Täytyi juosta, etteivät saaneet kiinni. Huusivat jo, että tulsin mukaan. Baumert-setäkin oli siellä. Hän käski mun sanoa isälle, että mensitte tekin maksamaan tehtailijoille heidän kidutuksensa! (*yhä kiihtyneemmin*). Ny tulee toiset ajat, sanoi hän. Ny tulee toiset olot kankureille. Kaikkien pitää yhtyä ajamaan se läpi. Ny saadaan lihaa joka sunnuntaiksi ja verimakkaraa joka juhlapäiväksi. Kaikki tulee vallan toisenkaltaiseksi tästä eteenpäin.

HILSE

(*pidätetyllä suuttumuksella*).

Hän on sun kummis — ja pyytää kuitenkin sua yhtymään sellaiseen syntiseen työhön. Älä koskaan sellaiseen ryhdy, Gottlieb! Saatanalla on sormensa sellaisessa pelissä! Perkeleen hyväksi he työskentelevät.

LUISE

(*aivan kiihkon vallassa*).

Niin, niin Gottlieb, ryömi sinä uunin taakse keskellä kirkasta päivää ja rukoile kaunis rukous, niin olet isällesi mieluinen.

HILSE

(*vapisee vihasta*).

Oletko sinä oikea nainen? Sinä olet äiti ja kuitenkin sulla on noin paha suu. Sun pitäis kasvattaa tytärtäsi ja kuitenkin kiihoitat miestäsi rikoksiin ja konnantöihin.

LUISE

(*kuin edellä*).

Teidän jumalinen lorunne ei koskaan o' tuottanu lapselle leipää suuhun — eikä teidän rukouksenne lieventäny ainoatakaan puutetta. Minä olen äiti, tietäkää se, ja juuri siksi toivon minä tehtailijat ruttoon ja helvettiin. Juuri äiti minä olenkin. Minä tiedän mitä merkitsee lasten synnyttäminen ja elättäminen. Ensimmäisen synnyttämisestä alkaen olen minä heidän tähtensä itkeny enemmän, kuin te olette ajatellu. Kun te olette rukoillu ja laulanu, olen minä juossu jalkani verille pienen piimätilkan tähden. Kuinka monta sataa yötä olenkin vaivannu päätäni, estääkseni lapseni kuolemasta nälkäkuolemaa. — Mutta tuolla vastapäätä, Dittrichillä, on lapset kylvetty viinissä ja pesty maidossa! Ei, ei! Jos täällä aletaan niin ei kymmenenkään hevosta vois pidättää minua menemästä mukaan — ja sen sanon teille, että jos Dittrichin taloon rynnätään, niin olen minä ensimäinen — ja jumala armahtakoon sitä, joka tahtois estää minua. Minä olen jo väsyny tähän kaikkeen, tietäkää se!

HILSE

Sinä olet aivan paatunu, sinua ei voi auttaa.

LUISE

Te ette voi auttaa mitään! — Teitä ei viitti edes sylkeäkään. Veri on teistä niin loppuun imetty, että te ette voi edes omasta häpeästänne punastua. Ruoskalla pitäisi suomia teihin rohkeutta, raukat! (*juoksee ulos*).

MUORI HILSE

Mikä Liisalle tuli?

HILSE

Ei mikään! Mikä hälle olis tullu!

MUORI HILSE

Kuules isä! Tuntuuko minusta vain siltä, vai soivatko kirkon kellot?

HILSE

Taitaa olla hautajaiset, äiti.

MUORI HILSE

Minä vain en pääse täältä. Miksi minä en jo saa kuolla? (*Äänettömyys*).

HILSE
(*kävelee edestakasin*).

Gottlieb, sun vaimos sanoi mua pelkuriksi! — Missä on mun toinen käsivarteni, sen tietää kuningas. Ennenkuin hän oli syntynytkään, vuodatin minä vertani isänmaan edestä. Irvistelköön niin paljon kuin häntä haluttaa — ei liikuta minua! Pelkuri! Minäkö

pelkuri! Mitä minä pelkäisin, sitä en ymmärrä. Muutamia sotamiehiäkö? Jumaliste! Sitä vielä puuttuisi! Jos tarvitaan, niin aina voin selviytyä parista pistimestä. Jos niin hullusti kävis, niin voisinhan minäkin viettää juhlaa. Ei minua tarttisi kauvan pyytää käymään kuoleman tietä. Parempi tänään, kuin huomenna. — Ja mistä pitäisi mun luopua? Sen kurjuuden ja raatamisen, jota kutsutaan elämäksi, sen kai ihminen ilomielellä jälkeensä jättäis. — Mutta sitten, Gottlieb, sitten tulee jotakin muuta — ja jos se on kadotettu, niin silloin seistään siinä tuuliajolla.

GOTTLIEB

Kuka tietää millaista on huoleman jälkeen! Sitä ei o' kukaan nähny.

HILSE

Älä epäile sitä ainoata, joka meillä ihmisraukoilla on jäljellä. Miksi minäkin sitten olsin istunu täällä — ja ahertanu hengen edestä viidettä kymmentä vuotta — ja levollisesti kattellu miten toiset elävät hekumassa ja ylellisyydessä — ja tekevät kultaa minun nälästäni ja tuskistani. Miksi olen tehny niin? Siksi, että minä olen toivonu. Toivo on ollu mun lohduttajani. Minä olen ajatellu: *(näyttää ulos akkunasta)* tuo olkoon teidän osanne — minun osani on toisessa elämässä — ja hakattakoon minut kappaleiksi, minä tiedän kuitenkin mitä minä tiedän. *Se* on meille *luvattu.* Se tulee *täytetyksi.* Mutta me emme o' tuomareita — minun on kosto, sanoo Herra, meidän jumalamme.

ÄÄNIÄ ULKONA

Kankurit ulos!

(Muutamia kankureita tulee eteiseen).

HILSE

Minun puolestani — tehkää mitä tahdotte! — *(menee työhönsä).* Minut saatte jättää rauhaan!

GOTTLIEB

(lyhyen taistelun jälkeen).

Minä menen työhöni. Tapahtukoon mitä tahansa! *(menee kangastuoliin).*

(Kankurilaulu kuuluu lähempää, kuin kumea, yksitoikkoinen kostonvalitus).

1:NEN KANKURI

(eteisessä).

Katsokaas! Ny' niitä tulee kuin muurahaisia!

2:NEN KANKURI

Mistä tuleekaan noin paljo kankureita?

1:NEN KANKURI

Älä peitä! Anna munkin kattoa!

2:NEN KANKURI

Kas millaista pitkää tankoa he kantavat edessä!

1:NEN KANKURI

Voi, voi, miten paljo niitä on!

HORNIG

(tulee).

Nuoremman Dittrichin talo on hävitetty tehtaineen, viinikellareineen päivineen. Ny' tulee meidän Dittrichin vuoro.

1:NEN KANKURI

Ei ne ollenkaan näytä pahasisuisilta.

HORNIG

Odottakaahan vain — kohta tulee toista. Nyt he tarkastelevat asemaa. — Kas miten huvila piiritetään. — Näettekö tuota tanakkaa miestä, jolla on kädessään rautainen sanko? Se on Peterswaldaun seppä. Hän iskee murskaksi paksuimmatkin ovet, aivan kuin lasia vain. Onneton tehtailija, joka hänen käsiinsä joutuu! Kyllä saa loppua haukotella.

1:NEN KANKURI

Kratsh! — Kivi lensi ikkunan läpi. Taitaapa vanhan Dittrichin sydän pamppailla.

2:NEN KANKURI

Hän asettaa ulos taulun.

1:NEN KANKURI

Taulunko? Mitä siinä seisoo?

2:NEN KANKURI

Etkö osaa lukea?

1:NEN KANKURI

Osaanpa tietenkin.

2:NEN KANKURI

Lue sitte!

1:NEN KANKURI

Teidän — vaatimuksiinne — suostutaan.

HORNIG.

Sen hän olis voinu jättää sanomatta. Eipä se taida auttaa. He pitävät päänsä. Tehtaisiin tahtovat he. He tahtovat hävittää kaikki koneet maailmasta. Ne on ne, jotka tappavat käsityöläiset — näkeehän sen sokeakin. Ei, ei! Ei heitä ny' estä maaneuvos, ei poliisi eikä mikään taulukaan. Kyllä ny' tiedetään mitä kello on lyöny.

1:NEN KANKURI

He tulevat sillalla tännepäin! (*tuskassa*). He varmaankin tulevat tänne!

2:NEN KANKURI
(*kauhulla*).

He tulevat tänne! He tulevat tänne! He raastavat kankurit ulos asunnoistaan! (*juoksevat pakoon, eteinen jää tyhjäksi*).

(*Joukko kapinallisia, likaisia, tomuisia, kiihtyneitä miehiä syöksähtää sisään, huutaen*). Kankurit ulos!

BÄCKER
(*on tullut joukon mukana. Hämmästyy nähdessään Hilsen*).

Lopettakaa Hilse-setä tuo joutavanpäiväisyys! Nyt ei teidän enää tartte tappaa itteänne työllä. Sen asian hoidamme me.

HILSE

Itte paholainenko on lähettäny teidät kankinenne ja kirveinenne?

BÄCKER

Nämä hakkaamme kappaleiksi Dittrichin selkään.

BAUMERT
(tulee vähän päihtyneenä, höyhennetty kukko kädessä. Levittää kätensä):

Ve-eljet! Me olemme kaikki veljiä! Tulkaa syliini veljet! (*Naurua*).

HILSE

Millainen sinä olet, Vilhelm!

BAUMERT

Sinäkö Gustaf? — Gustaf, sinä vanha nälkäkurki, tu' mun sydämelleni! (*heltyy*).

HILSE
(*murisee*).

Anna mun olla rauhassa!

BAUMERT

Kattopas Gustaf onnellista ihmistä! Enkö o' ihan aatelismiehen näköinen? (*silittelee vatsaansa*). Arvaapas mitä mun vattassani on! Kun onni seuraa ihmistä, niin saa hän slampankaljaa ja jänispaistia. Tyhmiä olemme olleet tähän asti, mutta ny' me valvomme etujamme.

KAIKKI

Me valvomme etujamme — eläköön!

BAUMERT

Heti kun on saanu kurkustaan alas jonkun hyvän palasen, niin heti vaikuttaa se luontoon. Hui jestas pojat, sitä kuraassia! Tulee väkeväks kuin härkä! Voima purskuu joka suonesta ja sormesta, niin ettei o' aikaa kattoa mihin iskee. Kuraassi kasvaa niin penteleesti!

JÄGER

(*tulee vanha miekka kädessä*).

Hyvin on onnistuttu, pojat!

BÄCKER

Me taidamme tehtävämme. Se käy kuin salaman leimaus — niin että kipinät lentää kuin sepän ahjosta.

1:NEN KANKURI

Pitäis sytyttää tuleen tehtaat!

JÄGER

Silloin tekisimme heille hyvän työn ja rikastuttaisimme heitä palorahoilla. (*Nauruа*). Meidän pitää tehdä selvä myöskin virkamiehistä. Minä olen lukenu, että kaikki paha tulee pirukraateista — virkavaltaisuudesta.

BÄCKER

Kohta lähdemme Breslauhun näyttämään. — Meidän joukkomme kasvaa yhä.

BAUMERT

(*Hilselle*).

Maistapas vähän, Gustaf!

HILSE

Minä en koskaan maista mitään väkevää.

BAUMERT

Se oli ennen mailmassa, se! Ny' elämme uudessa maailmassa, Gustaf!

1:NEN KANKURI

Tällaista juhlaa ei o' joka päivä!

(Naurua).

HILSE

Helvetin kekäleet — mitä tahdotte minusta?

BAUMERT

(vähän arkana, liioitellun ystävällisesti).

Kuulehan! Minä tahdoin antaa sulle tän pikkuisen kukon. Saat keittää siitä soppaa muorille.

HILSE

(hämillään, ystävällisemmin).

Sano se äidille!

MUORI HILSE

(on kuunnellut jännityksellä käsi korvan takana, tekee poistavan liikkeen).

Anna mun olla rauhassa! En tahdo mitään kanakeittoa!

HILSE

Oikein muori! En minäkään! En ainakaan tuota! Ja sulle Baumert tahtoisin sanoa sanan. Kun vanhat miehet alkavat loruilla kuin pienet lapset, niin seisoo saatana päällään pystyssä sulasta ilosta — ja kuulkaa te kaikki — meillä ei o' mitään tekemistä toistemme kanssa. Minun suostumuksellani ette o' täällä! Oikeuden ja omantunnon mukaan ei teillä o' täällä mitään tekemistä.

1:NEN KANKURI

Se joka ei o' meidän puolellamme, se on meitä vastaan.

JÄGER

(karkeasti uhaten).

Sinä olet väärässä, ukko! Me emme o' mitään varkaita!

1:NEN KANKURI

Me näemme nälkää, siinä koko juttu!

JÄGER

Me tahdomme elää, siinä kaikki! Siksi olemme katkaisseet köyden, jossa roikuimme. Ja se oli täydellisesti oikein! *(pudistaa nyrkkiään Hilselle).* Jos vielä sanankaan sanot, niin saat tästä päin naamaas!

BÄCKER

Rauhoitu! Anna äijän olla! — Katsokaas Hilse setä — me ajattelemme näin: kernaammin kuolemme kuin alamme samallaisen elämän uudestaan.

HILSE

Olenhan minäkin kestäny seittemättäkymmentä vuotta.

BÄCKER

Saman tekevä, mutta ny' täytyy tulla toinen peli — ja mitä emme saa hyvällä, sen otamme väkisin.

KAIKKI

Sen otamme väkisin!

HILSE

Väkisin? *(nauraa)* Voitte yhtähyvin itte kaivaa hautanne ja paneutua sinne levolle. He kyllä kohta näyttävät teille kenen väkivalta on voimakkain. Odota vain, poika!

JÄGER

Sotilaitako tarkoitatte! Mekin olemme olleet sotilaita! Parista komppaniiasta kyllä selviämme.

HILSE

Suulla — niin! Mutta vaikka ajaisittekin kaksi tiehensä, niin tulee kymmenen sijaan.

ÄÄNIÄ ULKONA

Sotaväki tulee! Varokaa! *(Äkkinäinen hiljaisuus. Kaukaa kuuluu torvi ja rumpu. Hiljaisuuden loputtua äkkinäinen, välitön huuto:)* No, saakeli! Pian käpälämäkeen!

(Naurua).

BÄCKER

Kuka puhui paosta? Kuka?

JÄGER

Kuka pelkää muutamia pistimiä? Minä komennan teitä! Olen ollu sotaväessä — ja tunnen sen roskapelin.

HILSE

Millä aiot ampua sormellasko?

BÄCKER

Anna ukon olla! Hän on vanhuuden höperö! Tuletko mukaan, Gottlieb?

HILSE

Sen hän kyllä jättää tekemättä.

LUISE

(tulee).

Älkää seiskö täällä ja kuluttako aikaa mokomien rukouskirja-sankarien kanssa. Tulkaa torille! Joutuun

torille, Baumert! Majuri puhuttelee kansaa ja kehoittaa hajaantumaan. Ellette kiirehdi, niin on kaikki kadotettu

JÄGER

Sulla on urhea mies, sulla!

LUISE

Minunko mieheni! Mulla ei o' mitään miestä! *(menee).*

JÄGER

Eteenpäin se, joka ei tahdo olla lurjus, eläköön! (*hyökkää ulos. Häntä seuraavat toiset eläköötä huutaen*).

BÄCKER

Voi hyvin, Hilse setä! Kyllä tavataan!

HILSE

Sitä en usko! Viittä vuotta en minä enää elä. Etkä sinä ennen pääse vapaaksi.

BÄCKER

(pysähtyy hämmästyneenä).

Mistä sitte — tarkoitatte?

HILSE

Kuritushuoneesta — mistä sitte muualta.

BÄCKER

(hurjalla naurulla).

Siellä ainakaan ei kuole nälkään! (*menee*).

BAUMERT

(on istunut jakkaralla veltossa mietiskelyssä, nousee).

Bäckerillä on oikein — vaikka lopettaisimme kahleissa ja hirsipuussa! Kuritushuoneessakin on paljo parempi kuin kotona. Siellä ruokitaan ihminen, ei o' mitään hätää! *(vitkaan ovea kohti).* Voi hyvin, Gustaf! Jos mulle tapahtuu jotakin, — niin — on kai sulla pieni rukous minunkin varakseni! *(menee).*

(Eteinen täyttyy uteliaista naapureista. Hilse alkaa työnsä. Gottlieb on ottanut kirveen nurkasta ja katselee sen terää. Molemmat ovat suuressa mielenjännityksessä, vaikka vaikenevat. Ulkoa kuuluu väkijoukon kohisevaa melua).

MUORI HILSE

Sanohan ukkoseni, mitä on tekeillä, kun lattia niin tärisee? *(Äänettömyys).*

HILSE

Gottlieb!

GOTTLIEB

Mitä?

HILSE

Anna kirveen olla!

GOTTLIEB

Milläs puita pienennettäisiin?

MUORI HILSE

Tee niinkuin isä käskee!

Yhteislaukaus kuuluu.

MUORI HILSE
(kyykistyy pelosta).

Ai — Sus siunatkoon! Ny taas käy ukkonen!

HILSE
(nousee rukoilemaan).

Kuule, rakas herra jumala taivaassa, varjele noita kankuriraukkoja, varjele mun veliparkojani!
(Äänettömyys).

HILSE
(itsekseen).

Nyt vuotaa verta!

GOTTLIEB
(Kun yhteislaukaus kuuluu, kohottaa hän kirveen voimakkaasti, kalpeana ja aivan hurjana sisällisestä liikutuksesta).

Vieläkös tätä vois kestää!

1:NEN KANKURI
(huutaa eteisestä).

Setä Hilse, setä Hilse! Menkää pois akkunasta! Yksi kuula on lentäny akkunan läpi vintissä! Ihmisiä kaatuu — verta vuotaa.

2:NEN KANKURI

Ny rynnätään sotaväen kimppuun. Naiset mukana — Gottlieb! Tule katsomaan vaimoasi! Hän ryntää päin pistimiä, kuin tanssiin!

1:NEN KANKURI

Tuolla kannetaan haavoitettuja!
(Kuuluu eläköön huutoja).

1:NEN KANKURI

Mistä he ovat saaneet kiviä?

2:NEN KANKURI

Repineet kadusta — ny saavat sotilaat — kas millainen kivisade!

(Ulkoa kuuluu kirkunaa ja parkunaa).

1:NEN KANKURI

Nyt he taas lataavat. Tulee kohta yhteislaukaus. Setä Hilse, pois akkunasta!

GOTTLIEB

Mitä? Olemmeko me hulluja koiria? Pitääkö meidän syödä ruutia ja lyijyä leivän sijasta? *(Hilselle)* Saavatko he ampua mun vaimoni? Se ei saa tapahtua! Pois tieltä! Ny minä tulen! *(hyökkää ulos).*

HILSE

Gottlieb, Gottlieb!

MUORI HILSE

Missä on Gottlieb?

HILSE

Helvetissä.

1:NEN KANKURI

Pois akkunasta, setä Hilse!

HILSE

En mene! Vaikka tulsitte hulluiksi kaikki tyynni. *(Muori Hilselle kasvavalla innolla).* Tähän on mun tai-

vaallinen isäni mun asettanu. Eikö niin äiti? Tässä istumme ja teemme velvollisuutemme, vaikka mailman loppu tulis. *(alkaa puolata. Yhteislaukaus kuuluu. Hilse hypähtää ylös, mutta vaipuu istumaan ja putoaa sitten kasvoilleen pöydälle kuoliaana. Eteisestä hyökkäävät kankurit eläköötä huutaen ulos).*

MUORI HILSE

(kysyy taukoamatta).

Isä, isä, miten on sun laitas?

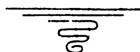
(Eläköönhuudot kuuluvat yhä kauvempaa).

MIELCHEN

(tulee sisään kiireesti).

Taata, taata! Ny ajavat he sotaväkeä ulos kylästä — ja Dittrichin talo on hävitetty, aivan kuin Dreiszigerinkin. Taata! *(pysähtyy peljästyneenä. Lähestyy varovaisesti kuollutta).* Taata!?

ESIRIPPU.

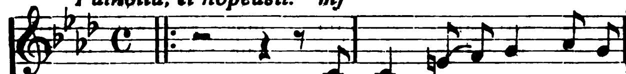


Verituomio.

(Suom. E. Alpi.)

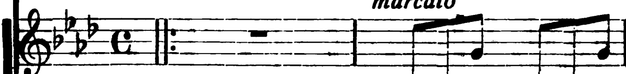
Säv. *Otto Kotilainen.*

Painolla, ei nopeasti. *mf*



1 v. Kas meil - lä il - - ke - ä
2 v. Ja hen - get val - juil-ta
3 v. Se ih - - mi-nen kur - jis - ta
4 v. Niin ve - - ri - - koi - rat ja

marcato

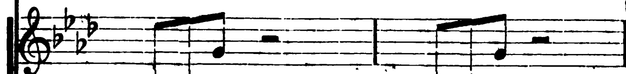




Sempre Ped.



is - tuin on, ja sil - - lä on sor - ron
van - geil - - taan tuo kis - ko - vi mah - ti
kur - jin on, kell' ei o - le lei - pää
kon - nat te, sen hult - ti - ot hel - ve-





f

kal - pa, se vää - ryy - des - sä on
mus - ta, voi, muu - rit tääl - lä ne
syö - dä, on mat - ka kul - ku-rin
tis - tä; haa, kaik - ki tei - dät me

f

con Ped.

piu f

voit - ta-ma - ton, sen uh - ri on kan - sa
ker - to-vat vaan ki-du - tet - tu-jen kau - his-
kun - no - - ton, sen sie - lun-sa täy - tyy
ki - room - me me sai - ra-hat sy - vyyk-

piu f

f *mf*

hal - pa. Sen uh - ri on kan - sa
tus - ta! Ki-du - tet - tu-jen kau - his-
myö-dä. Sen sie - lun-sa täy - tyy
sis - tä! Me sai - ra-hat sy - vyyk-

mf

hal - - pa.
tus - - ta!
myö - dä.
sis - - tä!

poco rit.

f

senza Ped.

NÄYTELMÄKIRJASTO

N:o 1. *Payard*, **Ei savua ilman tulta.** Suomentanut *O. J.* . . . . —: 75.
N:o 2. *Hemmo Kallio.* **Pärttylin yö.** . . . . . 1: 50.
N:o 3. *Vihtori Lähde.* **Kohtaus kuntakokouksessa.** . . . . 1: —.
N:o 4. **Tyhmä Jussi.** *Mukaelma ranskankielestä.* 1: —.
N:o 5. *Wolfgand Gyalui.* **Kuherrusajan kuluttua.** . . . . —: 75.
N:o 6. *Edouard Pailleron.* **Kipinä** . . . . . 1: —.
N:o 7. *Georg Richard Kruse.* **Sydämettömät.** 1: —.
N:o 8. *Demetrius Schrutz.* **Sähkörakkautta** . . —: 75.
N:o 9. *Ludvig Fulda.* **Neiti leski** . . . . . 1: —.
N:o 10. *Leopold Adler.* **Kolme sanaa vaan** . . 1: .
N:o 11. *Paul Perron.* **Minä ja anoppini** . . . 1: —.
N:o 12. *Felix Hornborg.* **Virkistysmatka** . . . 1: 75.
N:o 13. *Felix Hornborg.* **Perintö** . . . . . . —: 75.
N:o 14. *Felix Hornborg.* **Julian suudelma** . . —: 75.
N:o 15. *E. Huhtinen.* **Tukkikauppa** . . . . . 1: 50.
N:o 16. *Emil Perttilä.* **Suutarin mökillä** . . . —: 75.
N:o 17. *Kaarle Halme.* **Seikkailu jalkamatkalla.** 1: 50.
N:o 18. *Hemmo Kallio.* **Seitsemän veljestä** . . 2: —.
N:o 19. *Barriere.* **Taistelu ja voitto** . . . . 1: —.
N:o 20. *Kaarle Halme.* **Opas seuranäyttelijöille ja seuranäytelmien toimeenpanijoille** . . . 1: 25.
N:o 21. *I. R—nen.* **Pursilammen torppa** . . . —: 75.
N:o 22. *Emil Perttilä.* **Protesti** . . . . . . —: 75.
N:o 23. *Gerhard Hauptmann.* **Kankurit.** . . . 1: 75.

Yrjö Weilin.

Hinta 1: 75.